CONCEPT

U10 Agenda Groen & Landschap 2030

Aan de slag met het groenblauwe raamwerk

BVR adviseurs, U10, februari 2023

UTRECHT10

BVR

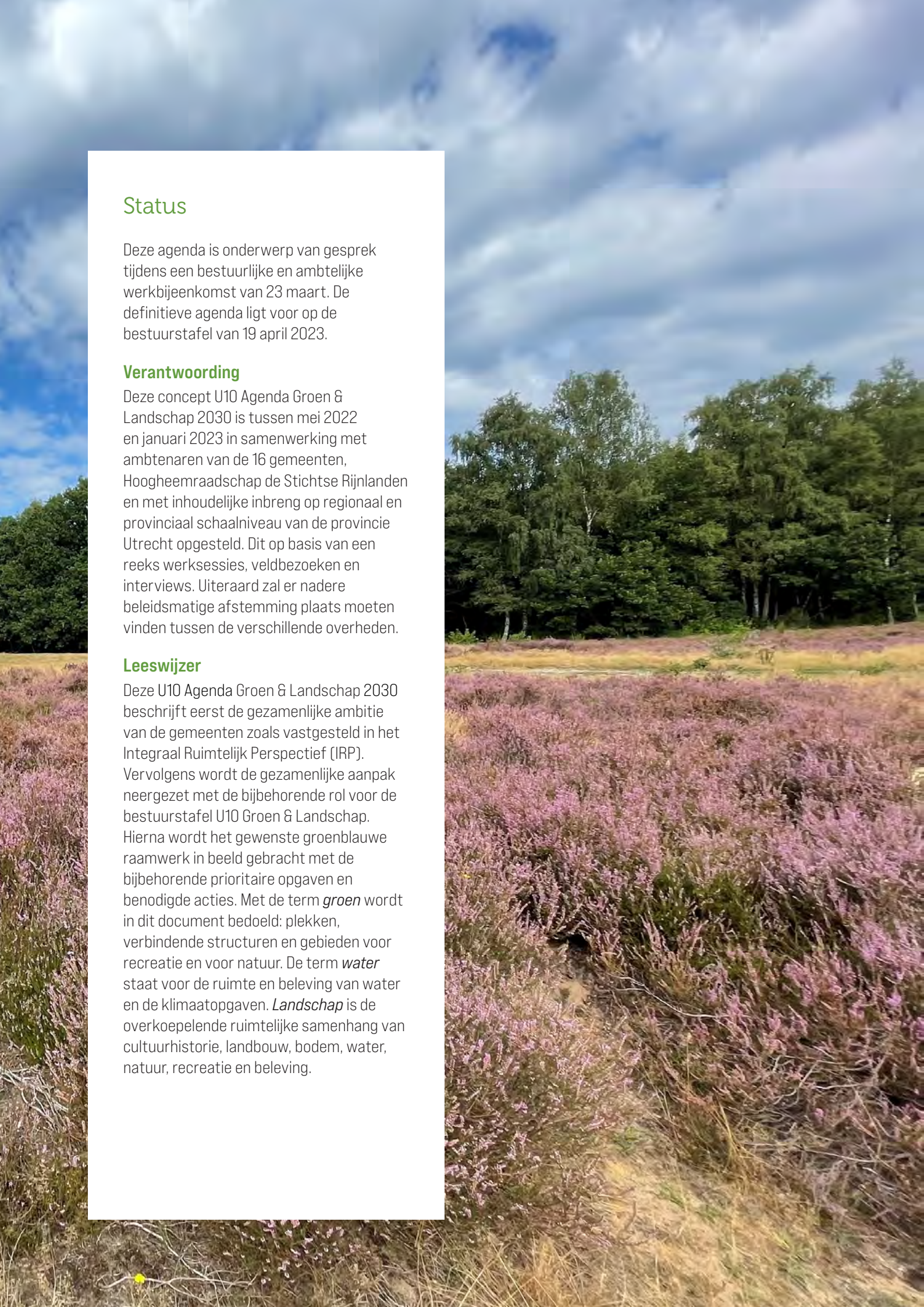

Status

Deze agenda is onderwerp van gesprek tijdens een bestuurlijke en ambtelijke werkbijeenkomst van 23 maart. De definitieve agenda ligt voor op de bestuurstafel van 19 april 2023.

Verantwoording

Deze concept U10 Agenda Groen & Landschap 2030 is tussen mei 2022 en januari 2023 in samenwerking met ambtenaren van de 16 gemeenten, Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden en met inhoudelijke inbreng op regionaal en provinciaal schaalniveau van de provincie Utrecht opgesteld. Dit op basis van een reeks werksessies, veldbezoeken en interviews. Uiteraard zal er nadere beleidsmatige afstemming plaats moeten vinden tussen de verschillende overheden.

Leeswijzer

Deze U10 Agenda Groen & Landschap 2030 beschrijft eerst de gezamenlijke ambitie van de gemeenten zoals vastgesteld in het Integraal Ruimtelijk Perspectief (IRP). Vervolgens wordt de gezamenlijke aanpak neergezet met de bijbehorende rol voor de bestuurstafel U10 Groen & Landschap. Hierna wordt het gewenste groenblauwe raamwerk in beeld gebracht met de bijbehorende prioritaire opgaven en benodigde acties. Met de term *groen* wordt in dit document bedoeld: plekken, verbindende structuren en gebieden voor recreatie en voor natuur. De term *water* staat voor de ruimte en beleving van water en de klimaatopgaven. *Landschap* is de overkoepelende ruimtelijke samenhang van cultuurhistorie, landbouw, bodem, water, natuur, recreatie en beleving.

Inhoud

U10 Agenda Groen & Landschap 2030

1. **Inleiding** 4

2. **De gezamenlijke ambitie** 7

3. **De gezamenlijke aanpak** 12

4. **Agenda 2030** 23

5. **Groenblauw raamwerk - een schetsboek** 26
   - Utrechtse venen tussen Oude Rijn en Vecht 28
   - Vechtstreek en Vechtplassen 32
   - Utrechtse waarden tussen Oude Rijn en Lek 36
   - Vijfheerenlanden 40
   - Kromme Rijnstreek 44
   - Heuvelrug en flanken 48
   - Stedelijk gebied op de stroomruggen 52

1. Inleiding

Waarom een agenda groen en landschap?

Groen Groeit Mee is binnen de provincie Utrecht het gezamenlijke motto voor het investeren in een groene en gezonde leefomgeving. Het betekent dat groen, water en landschap evenwichtig en gelijkmatig meegroeien met de verstedelijking. Met het Integraal Ruimtelijk Perspectief (IRP) weten we als U10 gemeenten waar we gezamenlijk voor staan, wat we te bieden hebben en wat we willen bereiken. In dit perspectief heeft de U10 uitgesproken dat de versterking van de landschappelijke kwaliteit van het groene en blauwe netwerk voor natuur en recreatie een voorwaarde is voor de stedelijke groei van deze regio. Dát is waar we als U10 gezamenlijk voor gaan.

Sinds het IRP er is, is een nieuwe fase aangebroken. Deze omvat de programmering, financiering en realisatie en heeft een doorlooptijd tot aan 2040 met een tussenstap in 2030 waar deze agenda over gaat. De sleutel voor de uitvoering ligt in diverse trajecten en hangt bovendien nauw samen met de realisatie van ambities op het gebied van wonen, werken, mobiliteit en energie.

▼ Van IRP ambities, via gebiedsgerichte focus, naar een koppeling van groenprojecten aan regiobrede ontwikkelingen.

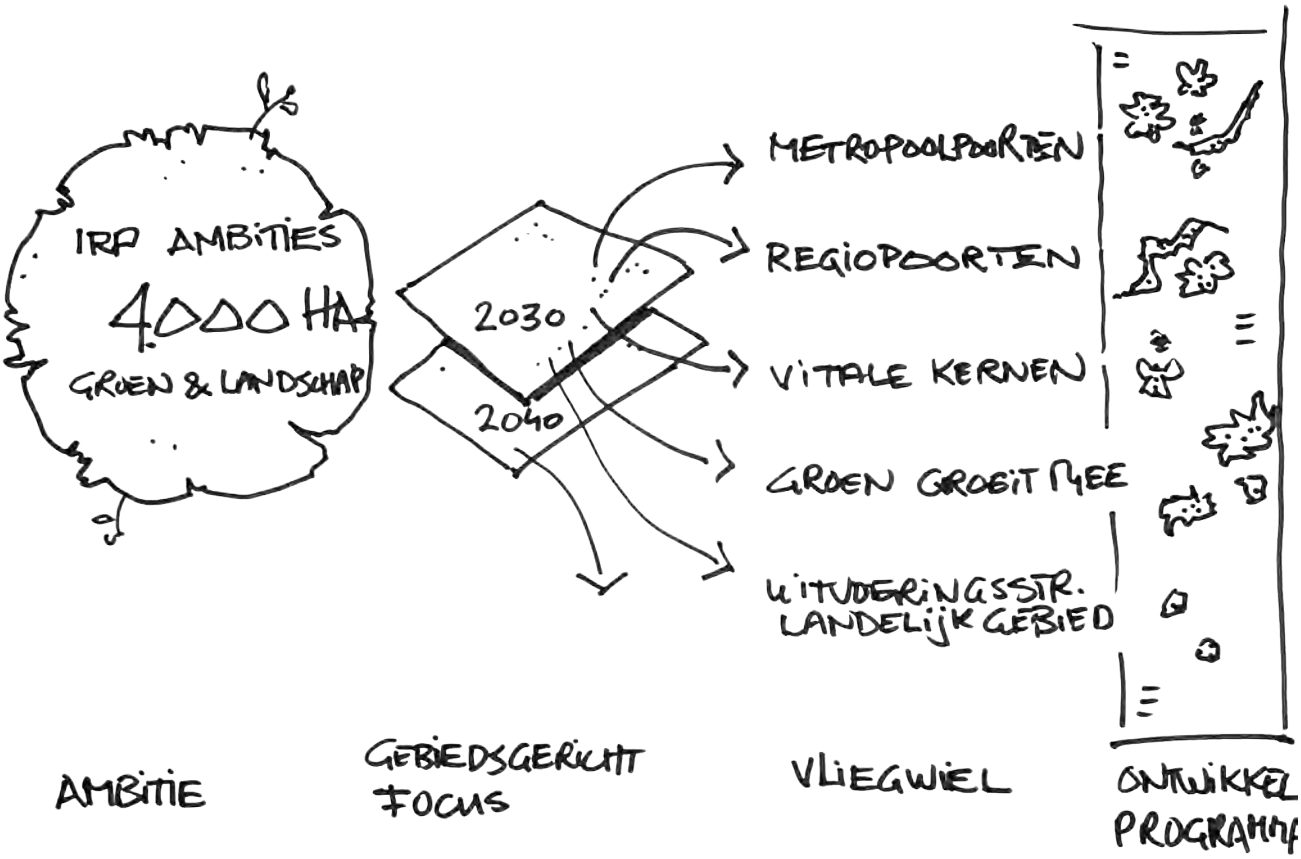

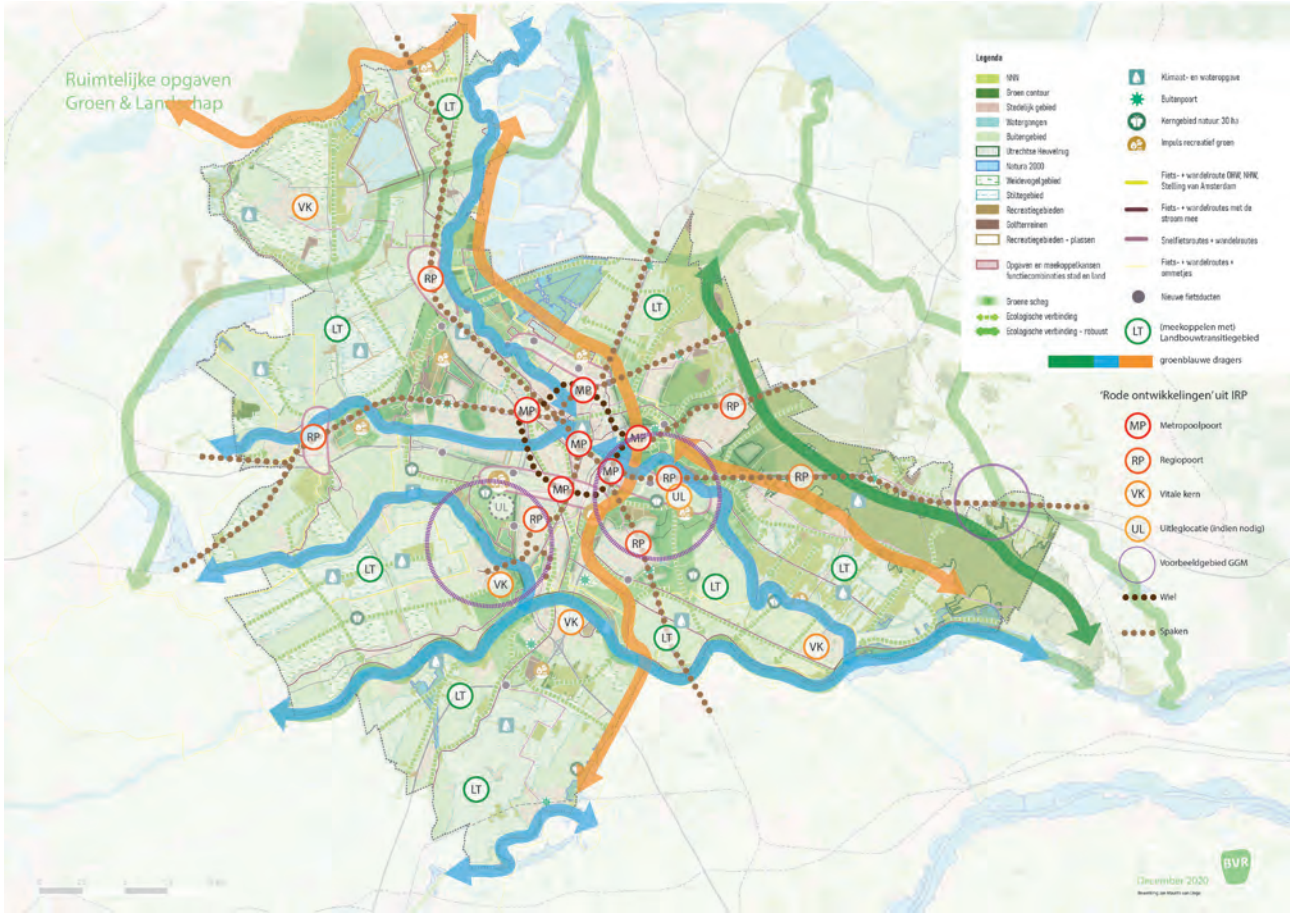

▲ Afbeelding van de IRP ambitie groen en landschap met daaraan toegevoegd ambities voor infra (wiel en spaken) en verstedelijking op knopen

Voor stedelijke ontwikkeling zijn groen, water en landschap vandaag de dag een evidente kwaliteit. Maar het is in de praktijk vaak lastig om groene investeringen voor elkaar te krijgen. Het helpt als er een duidelijk en realistisch beeld is van het benodigde regionale groene raamwerk. Een beeld met focus van de eigen opgaven voor groen, water en landschap. Deze U10 Agenda groen & landschap is dat beeld. Het is een concretisering tot 2030 van de IRP ambities.

Deze agenda geeft:

> **Gebiedsgericht verdieping én focus tot 2030 aan de U10 ambities voor groen, water en landschap;**
> **Inzicht in de relatie met -, en afhankelijkheid van een aantal samenhangende opgaven en trajecten;**
> **Aanknopingspunten voor gemeenten om samen met partners te werken aan realisatie;**

Het Rijk herneemt de regie op de ruimtelijke ordening en nieuwe (beleids-) programma's en ontwikkelingen volgen elkaar in hoog tempo op. Dit biedt kansen, maar maakt het voor de regio ook uitdagend om hierop te anticiperen. Deze agenda heeft daarmee een adaptief karakter: het geeft enerzijds focus en richting om te komen tot realisatie en kan anderzijds worden aangepast aan veranderende omstandigheden.

Ontwikkelaars, overheden en andere partijen worden met deze agenda uitgedaagd om gericht (mee) te investeren in groen en landschap en de gewenste infra- en woningbouwprojecten te realiseren volgens de ambitie van Groen Groeit Mee.
Door nu als U10 met de gebiedspartijen te starten met realisatie van het gewenste groenblauwe raamwerk, maken we ruimte voor stedelijke ontwikkeling met kwaliteit. Groen groeit mee en de regio groeit mee met groen.

2. De gezamenlijke ambitie

De U10 beschikt over een door de zestien gemeenteraden vastgesteld integraal ruimtelijk perspectief (IRP). In het IRP heeft de regio gekozen voor een forse ambitie voor groen, water en landschap dat meegroeit met de andere regionale opgaven.

Onze ambities (IRP, p.37)

Het IRP zet in op:

- **Het behouden, beschermen en versterken van de intrinsieke kwaliteit van het landschap, inclusief de inherente natuurwaarden (soms ook zonder recreatieve functie) en cultuurhistorische waarden.**
- **Vergroten van de ruimte voor groen, natuur, cultuurhistorie en water in kwantitatieve zin.**
- **Vergroten van de toegankelijkheid van het landschap, en daarmee ruimte bieden voor de groeiende recreatiebehoefte van een groeiende bevolking. Ademen beweegruimte scheppen voor een groeiende bevolking met een steeds grotere behoefte aan ruimte voor recreatie en natuurbeleving.**
- **Bieden van toekomstperspectief aan het landelijk gebied en specifiek aan de agrarische sector.**
- **De wateropgave en klimaatadaptatie ruimte geven en/of integreren.**

Dit past in de geest van het Groen Groeit Mee Pact (dat door alle colleges is ondertekend op 7 februari 2022) en bij het principe 'bodem en water meer sturend in de ruimtelijke ordening' (Kamerbrief over de rol van Water en Bodem bij ruimtelijke ordening, 25 november 2022). Door te bouwen aan een robuuste regionale structuur van groen, water en landschap wordt de basis gelegd voor alle andere ruimtelijke ontwikkelingen van de regio.

De voor deze ambities gewenste schaalsprong is op hoofdlijnen gekwantificeerd. In totaal gaat het om het toevoegen van circa 4000 hectare natuur- en recreatiegebied, inclusief ca. 400 km aan nieuwe recreatieve en ecologische verbindingen (U10 Ruimtelijke Opgave Groen en Landschap, december 2020).

Plannen maken voor groen en landschap begint niet bij nul. De gemeenten, provincie en waterschappen hadden deze ambities deels al geborgd in hun omgevingsvisies en geven hieraan invulling op verschillende niveaus via ruimtelijke planvorming of bijvoorbeeld initiatieven als agrarisch natuurbeheer, het realiseren van landschapselementen en het stimuleren van routenetwerken. De komende decennia bouwen we hierop voort.

Onze principes (IRP, p.38)

1. Het Utrechts landschap is de kwaliteitsdrager voor de hele regio Utrecht

Alle ontwikkelingen in de regio zijn ruimtelijk verbonden met het landschap. Onafhankelijk van de aard van de ontwikkeling, wordt erover nagedacht hoe deze ontwikkeling zich verhoudt tot het versterken van de kwaliteit van het landschap.

2. Slim clusteren van de landschapsopgaven per deelgebied

Gebiedsgericht uitwerken van de landschapsopgaven in coalities van verschillende stakeholders, gemeenten en andere partijen, gekoppeld aan of gecombineerd met andere doelen.

3. Stad en land verweven door middel van de opgaven voor recreatie, natuur en landschap.

Recreatie, natuur en landschap ruimtelijk de steden intrekken met groenblauwe verbindingen, scheggen en het aanleggen van ontbrekende schakels in het netwerk. De druk op bestaande kwetsbare gebieden wordt verspreid.

4. Logisch ecologisch netwerk bouwen om de biodiversiteit te versterken

Bestaande en nieuwe natuurgebieden met elkaar verbinden en zorgen voor verbeterde mogelijkheden tot uitwisseling van flora en fauna.

5. Landschapselementen herstellen

Dit ter compensatie van de vele landschapselementen die sinds midden 20e eeuw zijn verdwenen. Onder andere het aanleggen van een fijnmazig netwerk van levendige boerensloten met soortenrijke slootkanten.

6. Meekoppelkansen in verschillende opgaven benutten

Er liggen veel kansen tot combineren, met name op locaties waar landschaps- en natuuropgaven nabij water-, stedelijke ontwikkelings- of energieopgaven liggen.

7. Landschap, water en groen-inclusief ontwikkelen

Met de verbinding tussen landschap, water, groen en de (stedelijke) ontwikkeling als uitgangspunt ontstaat een win-winsituatie.

8. De landbouw toekomstbestendig maken.

Een duurzaam economisch perspectief bieden aan de agrarische sector. Door de transitie naar natuurinclusieve, circulaire kringlooplandbouw wordt de sector (weer) een belangrijke beheerder van het waardevolle landschap.

9. Natuurinclusieve steden ontwikkelen

Zowel in de nieuw te ontwikkelen woon- en werkgebieden als in de bestaande stad komt volop ruimte voor biodiversiteit, natuurinclusiviteit, klimaatadaptieve maatregelen en circulaire oplossingen in de bouw.

Alles draagt bij aan de Utrechtse Trots

Het IRP heeft als vertrekpunt dat het Utrechtse landschap de kwaliteitsdrager is voor ontwikkelingen in de hele regio. In het IRP wordt de bestaande landschapskwaliteit wel de 'Utrechtse Trots' genoemd (IRP p. 21). De U10 wil dat alle regionale groen-, water- en landschapsambities bijdragen aan het versterken van de Utrechtse Trots. Hiervoor worden groene scheggen, groenblauwe verbindingen, regionale natuurkernen, nieuwe natuurgebieden, erfbeplantingen en kleine landschapselementen ontwikkeld op basis van de bestaande kwaliteiten. De aanwezige landschapskenmerken en cultuurhistorische waarden zijn goed beschreven in het Panoramadocument van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed en de landschapskwaliteitsgidsen van de provincie Utrecht (herijking 2022). Gezien vanuit het principe van water en bodem sturen, bestaat de U10 uit drie grote, cultuurhistorisch waardevolle landschapseenheden, plus een verbindende waterstructuur en hun bijbehorende biodiversiteit.

Stroomruggen en steden – voor groen en gezond stedelijk leven.

- De Utrechtse rivieren vormden stroomruggronden van zand en klei. Dat is van oudsher een goede grondslag voor fruitteelt en andere landbouw en bood hoge en droge vestigingsplaatsen voor wonen en werken (steden en dorpen).
- In het landschap van de stroomruggen is het zaak de stedelijke schaalsprong te laten meegroeien met voldoende en multifunctioneel groen en klimaatruimte in en om de kernen. Het betekent het gefaseerd en met de stedelijke groei mee verbinden van groenblauwe bestemmingen en het ontwikkelen van waardevolle verbindende scheggen. Zo worden stad en land optimaal verbonden en zorgen bufferzones voor lucht en ruimte tussen en rondom de steden en dorpen.
- De strategie is gericht op de koppeling van groenontwikkeling aan roodontwikkeling, zoals woningbouw bij Metropool- en Regiopoorten. De dataset uit Strava van Track Landscape bevestigt het beeld dat de meeste inwoners in Utrecht zich voor dagelijkse recreatie begeven in de buurt van hun directe woonomgeving. Recreatie vanuit de kernen in nabijgelegen uitloopgebieden is iets om in de hele regio U10 na te streven.

Veenweidegbieden en plassen in het landelijke gebied – voor een vitaal landelijk gebied.

- Het westen van de U10 bestaat uit veenweidegebieden met waterstromen en moerasrijke plassengebieden. Hier is het doel een nieuwe en toekomstgerichte balans te vinden tussen landbouw, natuur, water en recreatie.
- Het betekent maatwerk per deelgebied om ruimte te vinden voor kringlooplandbouw, waterbuffering en waterberging, nieuwe natuur en recreatieve verbindingen. Strategische keuzes zijn nodig vanwege een toenemende waterbehoefte voor het tegengaan van veenoxidatie en bodemdaling. De ambitie conform het Nationaal Programma Landelijk Gebied is 10% van het gebied invullen als groenblauwe dooradering met kleine landschapselementen en ook voldoende ruimte voor piekberging in het (boezem)watersysteem en in de laagste delen van de peilgebieden.
- De strategie is gericht op het meer sturend maken van bodem en water en het verbeteren van het landschappelijk raamwerk: recreatie, natuur, klimaat, landbouw.

Utrechtse Trots - Hoofdstructuur landschappen U10
en verbindende (water)structuur

Stroomruggen en steden
– voor groen en gezond stedelijk leven.

Veenweidepolders en plassen in het landelijke gebied
– voor een vitaal landelijk gebied.

Utrechtse Heuvelrug en flanken
– voor een bosrijk landschap.

Groenblauwe dragers van rivieren, kanalen en waterlinies
– om stad en land te verbinden.

Utrechtse Heuvelrug en flanken – voor een bosrijk landschap.

- De Utrechtse Heuvelrug is een omvangrijk bosgebied met natuur, recreatie en landgoederen en buitenplaatsen. Hier is het zaak de rust en ruimte voor natuur(herstel) te waarborgen, mogelijkheden voor recreatie en toerisme beter te geleiden en het gebied klimaatbestendiger te maken. Herstel van het watersysteem en regionale kwelstromen is randvoorwaardelijk voor natuurherstel. Dit is ook de beleidsrichting uit de I&W Kamerbrief Water en bodem sturend (nov 2022).
- De strategie is gericht op recreatieve zonering op de heuvelrug en vooral meer ruimte creëren voor nieuw bosrijk landschap en water in de flankzones. Meer multifunctioneel (loof)bos is nodig voor versterking van natuur en recreatie, houtopbrengsten en om CO2 vast te leggen. Zie o.a. de studie Heuvelland van de provinciaal adviseur landschap. Een cultuurhistorisch aanknopingspunt en ontwerpmotief is de Stichtse Lustwarande, de ketting van landgoederen en buitenplaatsen langs de Heuvelrug.

Groenblauwe dragers van rivieren, kanalen en waterlinies – om stad en land te verbinden.

- Door de hele U10 lopen waterstromen zoals rivieren en kanalen (bijvoorbeeld de Lek, Oude Rijn/Limes (Unesco), Kromme Rijn en het Amsterdam-Rijnkanaal of de Angstel). Het zijn de lange landschappelijke lijnen die stad en land verbinden. De inzet is om ze robuuster te maken als groenblauwe verbinding voor comfortabele routes om te fietsen en te wandelen, met erlangs ruimte voor water en natuur en recreatieve pleisterplaatsen. Er zijn ook wateropgaven gekoppeld aan deze lange lijnen: o.a. niet bouwen in diepste delen, zoekgebieden voor waterberging. Een beeldbepalend project is Sterke Lekdijk als onderdeel van het Hoogwaterbeschermingsprogramma.
- De strategie is het realiseren van natuurvriendelijke oevers, het stap voor stap completeren en groen aankleden van de doorgaande langzaamverkeerroutes langs de waterstromen met laanbeplanting en natuur en het zorgen voor goede pleisterplaatsen.
- Een cultuurhistorisch aanknopingspunt en ontwerpmotief voor groenblauwe dragers zijn de Oude Hollandse Waterlinie, de Stelling van Amsterdam en de Nieuwe Hollandse Waterlinie.

3. Gezamenlijke aanpak

De komende fase in de realisatie van het IRP betreft de programmering, financiering en realisatie en heeft een doorlooptijd tot aan 2040 met een tussenstap in 2030. Binnen het bestaand beleid en beschikbare instrumenten is er al veel mogelijk. De bestuurstafel wil hier nu voortvarend naar handelen. De gezamenlijke aanpak bestaat uit drie kernactiviteiten.

Kernactiviteiten

1. **Gebiedsgericht aan de slag: verdiepen, prioriteren en realiseren**

2. **Stimuleren van samenhang en samenwerking met andere opgaven, mede met oog op bekostiging**
   a) Groenblauwe ambities in relatie tot verstedelijking
   b) Groenblauwe ambities in relatie tot het landelijk gebied
   c) Verkennen groenblauwe ambities in relatie tot energietransitie

3. **Actualiseren van het Integraal Ruimtelijk Perspectief**

Per onderdeel is de rol van de bestuurstafel Groen en landschap weergegeven. Dit vormt in feite het vertrekpunt voor de bijdrage van de bestuurstafel aan de realisatie van het Integraal Ruimtelijk Perspectief in 2023 en daarna.

KERNACTIVITEIT 1

Gebiedsgericht aan de slag: verdiepen, prioriteren en realiseren

Het IRP vormt een solide basis voor de gezamenlijke strategie van de U10. Groen, water en landschap zijn opgaven met een eigen urgentie en intrinsieke waarde. De ontwikkeling van een robuuste structuur voor groen, water en landschap is behalve noodzakelijk voor een gezonde leefomgeving ook de enige solide basis voor verdere regionale verstedelijking; meegroeien met groen.

Benodigde inzet U10 op basis van het IRP:

> Het is primair aan ieder van de colleges om binnen de eigen gemeenten en in allianties te investeren in en werk te maken van de ruimtelijke ontwikkeling zoals deze in het gezamenlijk perspectief is geschetst. De groenblauwe opgaven worden door colleges actief opgepakt, uitgewerkt en gerealiseerd – waar nodig met buurgemeenten. Aan de bestuurstafel Groen en landschap wordt afgesproken wat aanvullend nodig en behulpzaam is.

- In hoofdstuk 5 van deze agenda is de groenblauwe ambitie van het IRP geconcretiseerd in een regionaal groenblauw raamwerk. Op basis hiervan is een aantal prioritaire en potentieel kansrijke groenblauwe opgaven gedefinieerd voor 2030. Dit vormt het aanknopingspunt voor gemeenten om samen te werken en de opgaven gebiedsgericht in samenhang met opgaven voor verstedelijking, mobiliteit en/of energie te ontwikkelen.
- Uitvoeringskracht organiseren vereist het leggen van goede koppelingen met andere opgaven. Dit vraagt enthousiasme en energie van mensen die zich verantwoordelijk voelen. De U10 spant zich in om voor specifieke groenblauwe opgaven bestuurlijk en ambtelijk verantwoordelijken aan te stellen, bijvoorbeeld landschapscoördinatoren voor de vertaling van ambities naar concrete gemeentelijke (ruimtelijke) gebiedsplannen en acties.
- Het kabinet wil de regie in de ruimtelijke ordening hernemen en ziet bodem en water als sturend voor de RO. In de Kamerbrief RO (voorjaar 2022) wordt geschets hoe dit vorm krijgt in circa 25 Rijksprogramma's die betrekking hebben op ruimtelijke ontwikkeling, waaronder de NOVEX gebieden, het NPLG en herziening van de nationale omgevingsvisie. De provincie heeft hierin een belangrijke rol als regisserende en uitvoerende overheid (in het landelijke gebied). De U10 werkt daarom nauw samen met de provincie Utrecht, waarbij Groen Groeit Mee een goed voorbeeld is. Tussen eind 2022 en medio 2023 werken provincies aan het in kaart brengen van de ruimtelijke opgaven en het leggen van de 'ruimtelijke puzzel'. De regionale verstedelijkingsopgaven, de inrichting van het landelijke gebied en de ontwikkeling van groen, water en landschap horen bij deze puzzel, evenals de Woondeal en instrumenten zoals de Handreiking evenwichtige woningbouwontwikkeling en groen. De bevindingen in het traject 'ruimtelijke puzzel' leiden eind 2023 tot het Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht en een bijbehorend Bestuurlijk Arrangement. Dit is de basis voor een mogelijke wijziging van de Omgevingsvisie Provincie Utrecht in 2024.
- De U10 benut het groenblauwe raamwerk als ambitie en inbreng in de trajecten van NOVEX gebieden Groene Hart en Utrecht-Amersfoort met oog op integrale oplossingen.

Rol van de bestuurstafel - KERNACTIVITEIT 1

- **Stimuleren van verdieping, prioritering en realisatie in de deelgebieden.**
- **Afstemmen over en leren van onderlinge ervaringen;**
- **Verkennen in hoeverre de financiering van groenblauwe opgaven gebiedsgericht en concreet in gang gezet kan worden (zie kernactiviteit 2).**

KERNACTIVITEIT 2

Stimuleren van samenhang en samenwerking met andere opgaven, mede met oog op bekostiging

De groenblauwe opgaven zijn in de U10 altijd onderdeel van een integrale opgave. Het gewenste groenblauwe raamwerk in deze agenda dient dan ook om bij te dragen aan samenhang en samenwerking en het combineren met andere opgaven. Dit is belangrijk om de kans op bekostiging en relisatie te vergroten.

De U10 dient alert te zijn op ontwikkelingen en kansen voor financiële hulp die zich voordoen bij beoogde partners, zoals het Rijk of vanuit de EU. En vervolgens wordt ambtelijk en bestuurlijk gedaan wat nodig is om deze kansen te verzilveren. Leidend uitgangspunt is telkens: als een kans past in het gezamenlijk perspectief, dan spannen de zestien colleges zich ook gezamenlijk in om deze kansen te verzilveren, ook als de baten niet direct ten gunste komen van de eigen gemeente. Dit vanuit het vertrouwen dat eenieder een keer aan de beurt komt. En onderliggend vanuit het perspectief van het 'daily urban system' dat de U10 vormt: als de ene gemeente bijvoorbeeld geld krijgt voor meer groen dan profiteren ook de inwoners uit de omliggende gemeenten daarvan.

Voor de bekostiging en financiering van groen is in 2021 is door Bureau Buiten voor Groen Groeit Mee een schatting gemaakt van de kosten voor realisatie van groen en landschap voor de gehele provincie Utrecht. De geraamde investering van € 1,2 miljard (prijspeil 2019) zorgt voor een duurzaam en gezond woon- en vestigingsklimaat voor de straks 1.440.000 inwoners in 2040, en voor versterking van de biodiversiteit en klimaatbestendigheid. In verhouding tot de tientallen miljarden die in de provincie Utrecht zullen worden geïnvesteerd in o.a. woningen en infrastructuur is 1,2 miljard relatief weinig en zou de jaarlijkse investering 0,09% van het jaarlijkse BBP van de provincie bedragen.

Het investeringsdeel van de U10 (U16) wordt met een flinke onzekerheidsmarge geraamd op circa € 798 miljoen tot 2040. De beheerlast groeit tot € 15 miljoen per jaar in 2040. Belangrijke kostenposten zijn de recreatieve groene verbindingen (groen gestoffeerde fiets- en wandelpaden) en de recrea-ecoducten om infrabarrières langs deze routes te slechten. In 2022 is door Rebel Group een nadere financieringsstrategie opgesteld.

Benodigde inzet U10 op basis van het IRP:
Voor de bekostiging en financiering van de opgaven groen, water en landschap wordt verwezen naar de aanpak die door de partners van Groen Groeit Mee is opgesteld (Rebel Group 2022). De kern daarvan is om een bekostiging te organiseren voor de noodzakelijke investeringen en GGM-gelden zo in te zetten dat ze een hefboom zijn voor maatschappelijke investeringen en een groene multiplier bewerkstelligen die voldoende opbrengst genereren om 20 jaar te voldoen in beheer en onderhoud. Een en ander kan via bestaande budgetten en toekomstige overheidsbegrotingen, via een of meer groenfondsen ten behoeve van co-financiering en door baten van groen meer expliciet toe te rekenen aan (private) gebruikers van groen, water en landschap.

In 2023 wordt ook voor de integrale uitvoering van het IRP een bekostigingsaanpak ontwikkeld, waarin de breedte van de vijf bestuurstafels wordt meegenomen en voor de langere termijn wordt geïdentificeerd wat kansrijke en realistische opties voor bekostiging zijn. Het betekent ook dat de bestuurders onderling afspreken dat in de eigen gemeentelijke begrotingen budget wordt vrijgemaakt voor de groenblauwe ambities.

Voor kansrijke bekostiging zijn twee dingen belangrijk:
> Bundel geldstromen die al beschikbaar zijn voor groen, water en landschap zoals voor het ver-groenen en klimaatbestendig maken van steden en dorpen, groene inpassing van woningbouw of energieprojecten, de aanleg van nieuwe bossen of Groene Contourgebieden.
> Verbindt steeds de opgave voor groen, water en landschap inhoudelijk aan andere opgaven in de regio

Voor het verbinden van groen en landschap aan andere opgaven stelt de U10 drie prioriteiten die hierna worden toegelicht:

a) Groenblauwe ambities in relatie tot verstedelijking;
b) Groenblauwe ambities in relatie tot het landelijk gebied;
c) Verkennen groenblauwe ambities in relatie tot energietransitie;

Aan het eind van 2023 wordt geëvalueerd of er aanleiding is deze prioritering bij te stellen.

Prioriteit a)

Groenblauwe ambities in relatie tot verstedelijking

De U10 koppelt de ambities groen, water en landschap aan verstedelijking en doet dit in samenwerking met de provincie Utrecht en waterschappen primair via het programma Groen Groeit Mee en het interbestuurlijk overlegcircuit van U Ned, het Bestuurlijk Overleg Leefomgeving (BOL) en Bestuurlijk Overleg MIRT.

Inhoudelijke aanknopingspunten

A. Metropoolpoorten en Regiopoorten van U Ned.
De woningbouwopgave tot 2030 in de regio wordt grotendeels gezocht nabij openbaar vervoer locaties; de Metropoolpoorten en Regiopoorten zoals ze in U Ned worden genoemd. Het betreft:

> **Metropoolpoorten:** A12-zone, Lunetten-Koningsweg-USP, Overvecht, Lage Weide e.o.
> **Regiopoorten:** Bilthoven, Zeist-Noord, Driebergen-Zeist, Bunnik, Houten, Vianen, Woerden en Breukelen, (en de Regiopoorten in regio Amersfoort).

Dit zijn de potentiële stedelijke verdichtingslocaties die passen bij het beoogde mobiliteitssysteem van deze regio. Het gaat om stedelijke verdichting en ontwikkeling in de omgeving van OV stations. Rijk, provincie en regio brengen de groeipotenties van de Metropool- en Regiopoorten verder in beeld in U Ned verband en met de Regiopoortgemeenten, en agenderen vervolgstappen in het BOL en BO MIRT in 2023.
De randvoorwaarden voor deze verstedelijking bestaan onder andere uit investeringen in (regionaal) groen, water en landschap. Voor de vier Metropoolpoorten en acht Regiopoorten is nadere verkenning en uitwerking nodig.

B. Groen Groeit Mee voorbeeldgebieden.
Groen Groeit Mee is een breed programma en pact van ruim 40 partners in de provincie Utrecht. De U10 is mede-ondertekenaar van het pact. Alle groenblauwe opgaven in deze U10 agenda zijn daarmee onderdeel van Groen Groeit Mee. Om te oefenen met het aanpakken van een gebiedsopgave en het in samenhang realiseren van een schaalsprong in verstedelijking én het tegelijkertijd verbinden en versterken van de landschappen en groenstructuren, is in Groen Groeit Mee gestart met de uitwerking van vier voorbeeldgebieden. Dit zijn:

> Het **Kromme Rijn Linielandschap** (relevant voor tenminste gemeente Utrecht, Houten, Bunnik, Nieuwegein, Zeist, De Bilt en Utrechtse Heuvelrug, waterschap);
> **Veenendaal West - De Roode Haan** (relevant voor tenminste gemeente Utrechtse Heuvelrug, waterschap);
> **Hollandse IJssel Oost** (relevant voor tenminste gemeente IJsselstein, Nieuwegein en Utrecht, waterschap).
> **Zuidelijke Eemvallei** (Regio Amersfoort).

Voor deze voorbeeldgebieden wordt gewerkt aan een gebiedsgerichte uitwerking om te leren over inhoud, proces en financiering. Vervolgens worden andere groenblauwe projecten opgepakt vanuit deze lessen. De U10 werkt aan bestuurlijk commitment op een aanpak voor de (integrale) ontwikkeling van de eerste drie van deze gebieden begin 2023.

C. NOVEX en overige woningbouw
Tot slot is in het BO MIRT 2022 afgesproken dat Rijk en regio de voor de **NOVEX woningbouwlocaties van NOVEX gebied Utrecht-Amersfoort** en de daarmee samenhangende maatregelen voor het verbeteren van de landschapsstructuren en groenblauwe verbindingen onder andere in Groen Groeit Mee te concretiseren voor het BOL 2023. Het is zaak om met oog op dat overleg de financiering van de benodigde ingrepen in beeld te hebben en verder te brengen. Ook voor de overige woningbouwlocaties is een gelijksoortige benadering gewenst.

Benodigde inzet U10 op basis van het IRP:

> Groen groeit evenwichtig en gelijktijdig mee met de verstedelijking in de U10. Waar relevant worden de groenblauwe opgaven inhoudelijk gekoppeld aan de genoemde verstedelijkingsopgaven via heldere **proposities**. Het gaat om voldoende en kwalitatief goed groen binnenstedelijk/binnenplans en om goed bereikbaar landschap voor de inwoners van de U10.

> Deze inhoudelijke koppeling is een basis voor een mogelijke **financiële koppeling** tussen stedelijke ontwikkeling en de ontwikkeling van groen, water en lanschap.

> Hierbij worden als vertrekpunt de kengetallen gehanteerd die eerder zijn benut voor het IRP, zoals 75 m2 per woning binnenstedelijk en 300-500 m2 'bereikbaar landschap' per woning waarvan 55 m2 intensief recreatiegebied nabij de kernen (zie U16 Ruimtelijke opgave Groen & Lansdschap 2020-2040, BVR dec 2020).

Rol van de bestuurstafel - KERNACTIVITEIT 2 , prioriteit a)

> **Participeren in het programma Groen Groeit Mee en (via die weg) verkennen in hoeverre de financiering van groenblauwe opgaven concreet in gang gezet worden conform de aanpak zoals door Rebel Group voor Groen groeit Mee is uitgewerkt.**

> **De bestuurders voeren lobby om groen stevig in het BOL/BO MIRT op de agenda te krijgen. Dit vereist tenminste het, via de vooruitgeschoven posten van de vijf bestuurstafelvoorzitters, voorzien van concrete inbreng op de benodigde groenblauwe maatregelen in relatie tot woningbouwlocaties.**

Prioriteit b)

Groenblauwe ambities in relatie tot het landelijk gebied

Inhoudelijke aanknopingspunten

Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG)
De opgaven van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) worden door de provincie Utrecht opgepakt als Utrechts Programma Landelijk Gebied (UPLG). De opgaven van het NPLG worden de komende tijd per provincie verder geconcretiseerd in een Provinciaal Gebiedsprogramma dat juli 2023 klaar is. Hierin stellen de provincies per gebied de doelen voor stikstof, natuur, water, klimaat en bodem vast. In een gebiedsgerichte aanpak wordt in negen gebieden gewerkt aan een uitwerking per deelgebied. Dit levert Gebiedsagenda's op. Deze Gebiedsagenda's vormen de input voor het Utrechts Gebiedsprogramma voor het landelijke gebied. Op basis hiervan kan ook aanspraak worden gemaakt op de bij het Rijk beschikbare gelden voor transitie van het landelijk gebied (25 mld.). Naast de doelen voor stikstof, de Kaderrichtlijn Water (KRW 2027), bodemdaling, natuur en landbouw moeten in de integrale gebiedsprocessen ook doelen voor onder andere klimaat (bossenstrategie en broeikasgassen) en de verdere realisatie van het Natuur Netwerk Nederland (2027) worden meegenomen. De provincie Utrecht is conform het strategisch bosbeleid buiten het NNN nog op zoek naar nog 500 ha **nieuw bos** (indicatief naar rato van oppervlak: 375 ha in U10) en er is nog 500 ha **Groene Contourgebied** te realiseren (indicatief 375 ha in U10).

Na juli 2023 zijn de Gebiedsagenda's de basis voor verdere realisatie van maatregelen voor het landelijke gebied en onderdeel van het Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht.

Benodigde inzet U10 op basis van het IRP:

> Ook in de toekomst blijft er ruimte voor de landbouw als voedselproducent en landschapsbeheerder in onze regio. Om de rol voor de landbouw in de toekomst te borgen is echter wel een transitie nodig om de balans te herstellen tussen landschap, natuur, bodem en (nieuwe) verdienmodellen. Nieuwe verdienmodellen voor de landbouw weten de verbinding te leggen tussen thema's als natuur (waaronder stikstof), bodemkwaliteit, energieopwekking, bodemdaling (inclusief CO2-uitstoot), biodiversiteit en recreatie. Korteketenlandbouw kan daarbij zorgen voor een bewustere relatie met ons voedsel. Natuurinclusieve landbouw levert een essentiële bijdrage aan het behouden van bestaande natuurwaaarden en het vergroten van de natuurwaarden en biodiversiteit.

> Realisatie vraagt maatwerk per gebied. Voor een realisatische uitwerking is nauwe samenwerking met de agrariërs en andere gebiedspartijen noodzakelijk, met ruimte voor innovaties in grondgebruik en voedselproductie. Dit maatwerk wordt nagestreefd in het gebiedsgerichte werken van UPLG en voor het westen van de provincie (ook) in het NOVEX gebied Groene Hart.

> Onderdeel van het NPLG is 10% groenblauwe dooradering van het landelijke gebied buiten het Natuur Netwerk Nederland. Realisatie van deze 10% groenblauwe verbindingen, de aanleg en het herstel van landschapselementen en de koppeling aan ruimte voor waterberging zoals voorgesteld in het IRP voor het landelijke gebied is een concrete invulling door U10 van doelen in het NPLG/UPLG. In hoofdstuk 5 zijn per streek als onderdeel van het groenblauwe raamwerk concrete gebiedsopgaven uitgewerkt. De U10 gemeenten benutten dit als ambitie en inspiratie voor de gebiedsprocessen met oog op integrale oplossingen. Ambtelijk en bestuurlijk leveren de gemeenten van U10 in de gebiedsprocessen hiermee een actieve bijdrage.

Rol van de bestuurstafel - KERNACTIVITEIT 2 , prioriteit b)

De bestuurstafel legt de verbinding met- en brengt de inhoud van deze Agenda Groen & Landschap 2030 actief in op de tafels van UPLG en NOVEX gebied Groene Hart.

Voor de uitvoering van de gebiedsgerichte aanpak en het UPLG kiest de provincie vooralsnog voor drie schaalniveaus:

- **Het provinciaal niveau. Waar ook de drie regio's (U10, Regio Amersfoort en Foodvalley) een plek krijgen in de sturing en gesproken wordt over de inzet van het brede Provinciale Gebiedsprogramma.**
- **Het regioniveau (Utrecht West en -Oost) waar wordt gewerkt aan het maken van een regioagenda (als basis voor het Provinciaal Gebiedsprogramma) en sturing op de uitvoering plaatsvindt.**
- **Deelgebieden en gebiedsprocessen op project- of polderniveau. Zeven van de negen deelgebieden voor de gebiedsgerichte aanpak van de provincie liggen in de U10. De indeling sluit aan bij de hier voorgestelde streekaanpak (H5).**
-

De bestuurstafel neemt deel in het bestuurlijk overleg over het provinciaal gebiedsprogramma.
De bestuurstafel stemt vanuit de regionale samenhang en samenwerking af over het UPLG proces op regio en deelgebiedniveau.

Los daarvan participeert iedere gemeente in haar eigen deelgebied.

Prioriteit c)

Verkennen groenblauwe ambities in relatie tot energietransitie

Inhoudelijke aanknopingspunten

> Voor de U10 is een RES 1.0 vastgesteld met daarin de ambities voor de opwek van hernieuwbare energie en warmte en de hierbij benodigde infrastructuur. In de RES 1.0 staat een zoekgebiedenkaart voor zon en wind. Deze zoekgebiedenkaart uit RES 1.0 van de U16 (juni 2021) geeft een opgave mee van (1,8 TWh = 300-500 ha zon op dak, 800 ha zon en 26 windturbines plus koppeling van groenblauw bij landschappelijke inpassing), voornamelijk nabij infrastructuur, bedrijventerreinen en agrarisch gebied.

> De ontwikkeling van opweklocaties en energie-infrastructuur heeft impact op het landschap maar is ook een kans voor groenblauwe ontwikkeling. Combinaties met water en natuur zijn mogelijk, er kan bijvoorbeeld compensatiegroen nodig zijn en energieprojecten dienen met kwaliteit groen te worden ingepast in het landschap. Ook het feit dat de regio U10 rijk is aan waterstromen biedt een kans op aquathermie wat landschappelijk goed is in te passen.

> Er zijn kansrijke bekostigingsmogelijkheden, zoals het klimaat- en transitiefonds (35 mld.) en opschalingsmogelijkheden van lopende initiatieven zoals het project Landschappen van Verlangen (Aorta, PARK-Utrecht, MooiSticht en Ben Kuipers et al. 2022, in opdracht van gemeenten Woerden, Lopik, IJsselstein, Montfoort en Oudewater).

Benodigde inzet U10 op basis van het IRP:

> Voor de relevante zoeklocaties voor wind en of zon in het landschap worden de ruimtelijke kansen verkend voor een robuuste en streek-specifieke groene inpassing, in combinatie met andere opgaven zoals waterberging, natuur en recreatie.

Rol van de bestuurstafel - KERNACTIVITEIT 2 , prioriteit c)

> **In 2023 verkent de U10 gezamenlijk de kansrijkheid van de energietransitie als aanjager van landschappelijke ontwikkeling en de meerwaarde om hierin als gemeenten gezamenlijk op te trekken. Dit in afstemming met de bestuurstafel Klimaatneutrale regio.**

KERNACTIVITEIT 3

Actualiseren van het Integraal Ruimtelijk Perspectief

De kernactiviteit 'actualiseren van het perspectief' lijkt het meeste op het proces dat van 2018 tot en met 2021 doorlopen is. Het is ook primair een activiteit die de U10 als zestien colleges en ambtelijke organisaties met elkaar te doen hebben. Het wordt de kunst om samen in gesprek te zijn over de manier waarop nieuwe ontwikkelingen zich verhouden tot het vastgestelde Integraal Ruimtelijk Perspectief, maar hierbij de reflex te weerstaan het proces van de visievorming als het ware weer helemaal opnieuw te gaan doorlopen.

Benodigde inzet U10 op basis van het IRP:

> Uitgangspunt is dat de zestien colleges hun ruimtelijke ontwikkeling verzorgen binnen de kaders van het IRP.

> Het kán zijn dat er redenen ontstaan voor een of meerdere colleges om hiervan af te wijken. In dergelijke gevallen gaan we hierover in gesprek met elkaar.

> De U10 werkorganisatie ontwikkelt en beheert een dashboard met de voortgangsinformatie op alle onderwerpen uit het IRP. Het doel is om gezamenlijk in beeld te hebben in hoeverre het gezamenlijk perspectief wordt gerealiseerd. Op basis van de voortgangsinformatie in dit dashboard krijgen de colleges van B en W elke twee jaar ter instemming een voorstel voorgelegd over het al dan niet actualiseren van het gezamenlijk perspectief. Afhankelijk van de uitkomst wordt bepaald in hoeverre de raden gezamenlijk worden betrokken.

Rol van de bestuurstafel - KERNACTIVITEIT 3

> **Om de twee jaar bespreken van de implicaties van de voortgangsinformatie over de onderwerpen groen en landschap. De eerste voortgangsevaluatie is in 2024.**

4. Agenda 2030

De ontwikkeling van groen, water en landschap is randvoorwaardelijk voor stedelijke ontwikkeling.

In de U10 lopen al diverse projecten voor groen, water en landschap. Het gaat enerzijds om relatief kleine projecten zoals beheer en ontwikkeling van parken en wijkgroen in de kernen/steden, en wat grotere projecten zoals groenontwikkeling langs het Amsterdam-Rijnkanaal, Marickenland, fort Lunetten en routes langs de Vecht. En een aantal grote projecten zoals project Sterke Lekdijk met o.a. Salmsteke en Honswijkerwaarden, project Hollandsche IJssel-oost en de afronding van landinrichting Haarzuilens en RodS projecten als Hollandsche IJsselbos en Nieuw Wulven. Al deze lopende projecten dragen bij aan de groenblauwe ambities. Om mee te groeien met de komende woningbouw van ca 100.000 woningen zijn nieuwe groenblauwe projecten nodig. In dit hoofdstuk worden 10 prioritaire acties benoemd. Het geschetste groenblauwe raamwerk in hoofdstuk 5 geeft voor deze 10 acties (en meer) een nadere duiding en indicatie van de plekken waar projecten tot stand kunnen komen.

Deze agenda 2030 met (sectorale) groenblauwe opgaven is bedoeld om in te brengen in planprosessen met oog op integrale oplossingen. Bij de realisatie van projecten voor groen, water en landschap geldt de beleidscyclus van de Omgevingswet met een nadruk op de beleidsdoorwerking, uitvoering en terugkoppeling.

1. **Definitiefase**
   Hierin wordt de mogelijkheid tot een project verkend. Er wordt een groen programma van eisen en wensen, een praatplaat of gebiedsschets gemaakt ten behoeve van afstemming en draagvlak. Aan het eind van deze fase ligt er een integrale propositie of Ontwikkelperspectief met zicht op kosten en financiering. Het kader van deze stap is de geldende Omgevingsvisie (gemeentelijk, provinciaal nationaal) en/of een Omgevingsprogramma, Omgevingsverordening.

2. **Planuitwerkingsfase**
   Bij de start van deze fase wordt een Projectbesluit genomen. Dit is niet altijd verplicht maar helpt alle partijen om de stap naar werkelijke plannen te maken, zeker in complexe gebiedsontwikkelingen. Mogelijk start ook eventuele grondaankoop of de vestiging van het voorkeursrecht. In deze fase wordt gewerkt aan het ontwerpen van een gebiedsplan met een scherper beeld van kosten en baten en kostenverhaal. Het gebiedsplan is de basis voor een (aanpassing van een) Omgevingsplan op grond waarvan een Omgevingsvergunning wordt afgegeven voor start uitvoering.

3. **Realisatiefase**
   In deze fase wordt een uitvoeringsplan opgesteld en vastgesteld met een definitief inrichtingsplan en bestek en eventuele contracten, waarna de realisatie start.

4. **Beheer, onderhoud, monitoring**
   In de laatste fase van de beleidscyclus is beheer en onderhoud, toezicht en handhaving aan de orde volgens een beheerplan. In deze fase is meerjarige bekostiging en financiering van de beheerlasten aan de orde. Het gebruik van groen, water en landschap wordt gemonitord en waar nodig wordt het beheer aangepast of leidt dit tot een nieuwe definitiefase.

Tot en met 2030

Actie	Wie pakt dit op	Indicatief tijdpad
1. Uitdragen. **Inbreng van IRP ambities** op de tafels van o.a. UPLG, BOL/BO-Mirt en in overleggen zoals samenwerkingsagenda Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug.	bestuurstafel groen en landschap, ondersteund door regio organisatie U10	**2023-2024-2030** **Via lopende trajecten**
2. Metropool- en Regiopoorten. Proposities opstellen voor groen, water en landschap gekoppeld aan verstedelijkings- en infraopgaven binnen het project voor de **Regiopoorten en Metropoolpoorten**	U Ned samen met de gemeenten Utrecht, Woerden, Breukelen, Bunnik, Houten, Bilthoven, Zeist-Noord, Driebergen-Zeist, Vianen	**2023-2025-2028/30** **Vervolg Metropool- en Regiopoorten**
3. Energie en landschap. Vervolg geven aan **Landschappen van Verlangen**	gemeenten Woerden, Lopik, IJsselstein, Montfoort en Oudewater	**2023-2024** **Vervolg**
4. Groenblauwe Zoom Vijfheerenlanden. Opstellen **gebiedsschets groene verbinding Zouweboezem-Bolgerijnen-Lek-Diefdijkzone**	gemeenten Vijfheerenlanden, IJsselstein, Lopik, Nieuwegein	**2023-2025-2028/30** **Starten**
5. Raamwerk Heuvelrug - Lek. Uitwerken **gebiedsschets(en) Raamwerk flankzone Heuvelrug, Kromme Rijn – Lek rond kernopgave Langbroekwetering.**	gemeenten Utrechtse Heuvelrug, Zeist, De Bilt, Bunnik, Wijk bij Duurstede	**2023-2025-2028/30** **Starten**
6. LOP Kromme Rijnstreek. Ideeën van het raamwerk uit deze agenda benutten voor vernieuwing **Landschapsontwikkelings-plan (LOP)** Kromme Rijnstreek.	gemeenten Bunnik, Wijk bij Duurstede, Houten en Zeist, Utrechtse Heuvelrug	**2023-2024** **LOP gestart**
7. Groene Scheg Kromme Rijn Linie Landschap. Inbrengen groenblauw raamwerk ten behoeve van **Ontwikkelperspectief voor het Kromme Rijn Linielandschap,**	gemeenten Utrecht, Nieuwegein, Houten, Bunnik, De Bilt, Utrechtse Heuvelrug, Zeist	**2023-2024-2028/30** **Starten**
8. Groene scheg Hollandsche IJssel-A12-zone. Uitwerken **gebiedsschets groen en land-schap voor het gebied Hollandsche IJssel Oost-Rijnenburg-A12 zone** als aanvulling op project Hollandsche IJssel-oost.	gemeenten IJsselstein, Montfoort, Woerden, Utrecht, Nieuwegein en Oudewater	**2023-2025-2028/30** **Aansluiten op Groen Groeit Mee voorbeeldgebied**
9. Groene Polderscheg. Maken gebiedsuitwerking **groen en landschap voor polderscheg Woerden-Breukelen-Utrecht** als vervolg op de landinrichting en met gebruikmaking van uitkomst visietraject Harmelen.	gemeenten Woerden, Stichtse Vecht, De Ronde Venen, Utrecht	**2023-2025-2028/30** **Starten**
10. Groenblauwe dooradering. Maken gebiedsgerichte voorstellen voor **10% groenblauwe dooradering** in het landelijk gebied – agrarisch groenblauw netwerk via UPLG	Provincie, afzonderlijke gemeenten, waterschap	**2023-2025-2028/30** **Aansluiten UPLG**

Acties t/m 2030

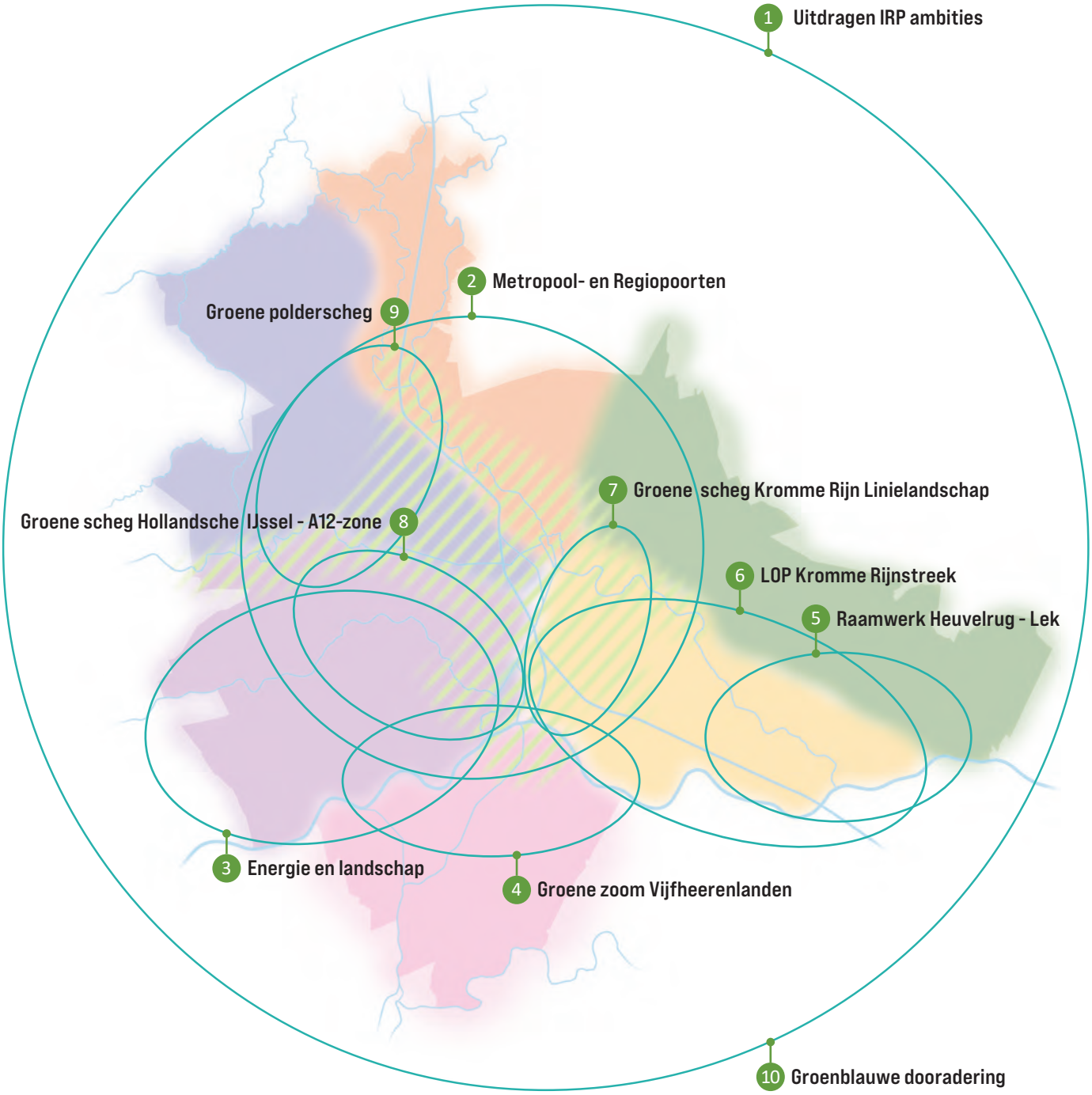

Na 2030

> Maken uitvoeringsplannen en realiseren overige groenprojecten van de IRP ambities
> Monitoring voortgang realisatie Ontwikkelagenda en tweejaarlijks verversen

5. Groenblauw raamwerk – een schetsboek

Deze Ontwikkelagenda beoogt een realisatie van de IRP ambities. Onderstaande uitwerking betreft een eerste indicatie van de belangrijke bovengemeentelijke groenblauwe opgaven en acties tot 2030. De opgaven zijn gebundeld tot een samenhangend groenblauw raamwerk. Dit raamwerk wordt hier per streek als een schetsboek gepresenteerd. Het raamwerk is de concretisering van IRP ambities groen, water en landschap tot 2030. Het vraagt een verdere uitwerking met de gebiedspartijen.

De indeling in zeven 'streken' sluit aan op het recente nationale beleid voor de RO:

> **bodem en water zijn sturend**
> **de aanpak voor het landelijk gebied via het Nationaal Programma Landelijk Gebied (natuur, stikstof, landbouw, water en klimaat) > provinciaal vertaald naar het UPLG met een gebiedsindeling van 9 deelgebieden.**

Hieruit volgt een landschappelijk logische gebiedsindeling voor de U10 met zeven samenhangende 'streken' die eigen kenmerken hebben en dus ook streekeigen oplossingen en ontwerpprincipes zullen kennen voor de groen, water en landschapsopgaven. Binnen de context van de streken blijft de ambitie om de groene scheggen en verbindingen te ontwikkelen.

Het stedelijke middengebied (zie de arcering in bijgaande kaart) bevat de stedelijke bewoningskernen op de stroomruggen met een overlap over de andere streken, waar de overlap is, daar zijn de groene scheggen.

Het geschetste groenblauwe raamwerk bestaat uit de gebiedsgerichte opgaven tot 2030 van het IRP met daarbinnen de groenblauwe verbindingen (recreatief en ecologisch), essentiële schakels zoals de nu meest essentiële extra fietstunnels of ecoducten en de grotere landschapszones zoals de groene scheggen.

De opgaven van deze groenstructuur bedienen áltijd meerdere doelen (baten) zoals natuur, recreatie, water en klimaat of landschapsbeleving. Nabij het stedelijke gebied is het vaker intensiever gebruikt voor recreatieve doeleinden, maar ook waterberging om de stad droog te houden. Verder van de stad gaat het om opgaven die meer zijn gericht op dooradering van landelijk gebied, natuur of wateropgaven.

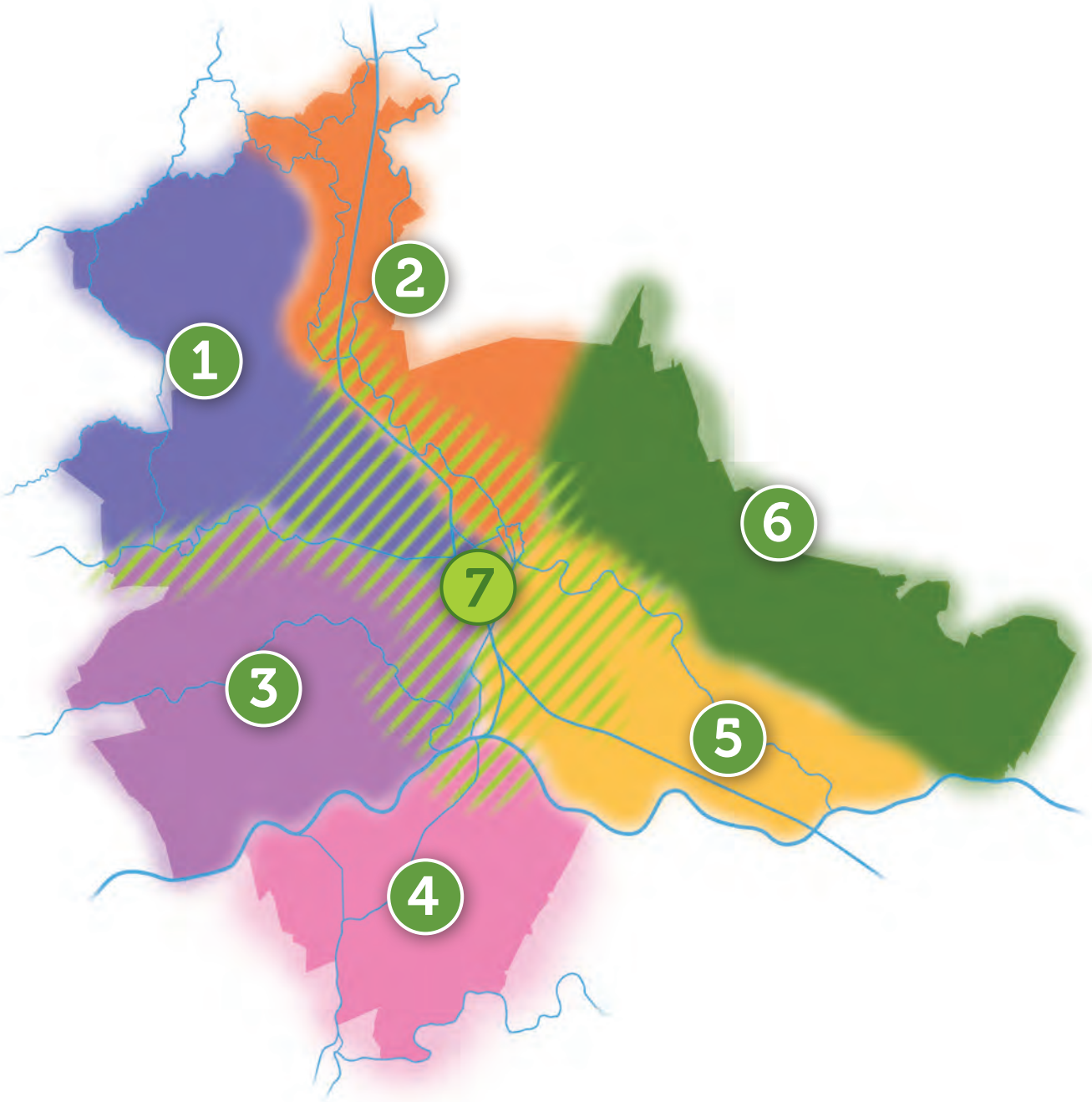

1 Utrechtse venen tussen Oude Rijn en Vecht
2 Vecht en Vechtplassen
3 Utrechtse waarden tussen Oude Rijn en Lek
4 Vijfheerenlanden
5 Kromme Rijnstreek
6 Heuvelrug en flanken
7 Stedelijk gebied op de stroomruggen

Ruimtelijke opgaven 2030 U10 Groen & Landschap

Deze schetskaart is het overzicht van de ruimtelijke opgaven voor groen, water en landschap in de U10 tot 2030. We werken gebiedsgericht samen. De projecten geven invulling aan de groenblauwe ambities van het IRP. Ze zorgen ervoor dat groen meegroeit met de verstedelijking in de regio U10.

Realiseren:

- Scheggen
- Ecologische verbindingen
- Recreatieve ecologische verbindingen
- Groenblauwe dooradering
- Nieuwe natuurkernen
- Nieuwe ducten (inclusief ecologische verbinding)
- Groene Regiopoorten
- Nieuwe recreatiegebieden

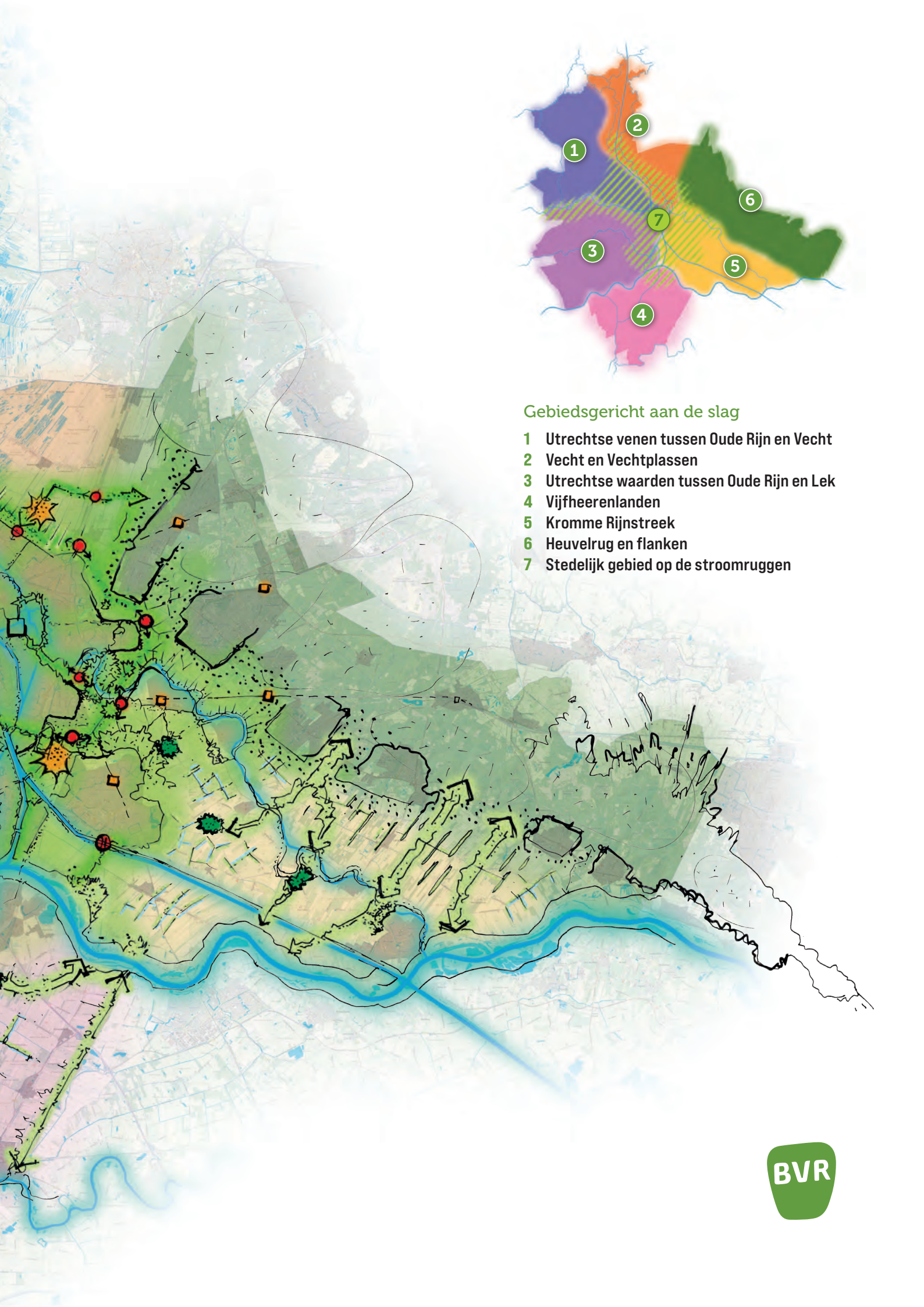

Gebiedsgericht aan de slag

1 Utrechtse venen tussen Oude Rijn en Vecht
2 Vecht en Vechtplassen
3 Utrechtse waarden tussen Oude Rijn en Lek
4 Vijfheerenlanden
5 Kromme Rijnstreek
6 Heuvelrug en flanken
7 Stedelijk gebied op de stroomruggen

BVR

1. Utrechtse venen tussen Oude Rijn en Vecht

Het veenweidegebied ten noorden van Woerden en de veenpolders van De Ronde Venen inclusief droogmakerij Groot Mijdrecht. Betrokken gemeenten: Woerden, De Ronde Venen, Utrecht, Stichtse Vecht.

Gebiedsgerichte aanpak in lijn met het IRP

In dit gebied spelen tal van vragen over de toekomst van het landelijke gebied. In gesprek met lokale gebiedspartijen moet in dit landelijke gebied worden voorzien in de transitie naar een vitale natuurinclusieve kringlooplandbouw met een toekomstbestendig watersysteem, goede bodem- en waterkwaliteit, recreatie- en natuurwaarden en herstel van kleine landschapselementen. Zo wordt gebouwd aan een agrarisch groenblauw netwerk.

De opgaven voor groen, water en landschap spitsen zich hier met name toe op strategische keuzes over landbouw, natuur en het watersysteem en een fijnmazige groenblauwe dooradering (voor ecologie en recreatie) van het gebied en het aanpassen van het gebruik op een op termijn hoger grondwaterpeil. De 10% laagste peilgebieden moeten met oog op klimaatverandering vrij blijven van stedelijke ontwikkeling. Natuurgebieden (met name Natura 2000 gebieden) vragen om bufferzones met oog op verminderen van stikstofdepositie en het versterken van natuurwaarden.

Waar dit landschap dichtbij het stedelijke gebied ligt wordt gewerkt aan goede stad-landrelaties met goede recreatieve verbindingen en de ontwikkeling van een groene scheg met intensievere recreatie tussen Breukelen, Utrecht en Woerden. Dit houdt een versterking en vergroting in van wat in de landinrichting Haarzuilens als is gerealiseerd. In De Ronde Venen worden de landschapsopgaven van landbouw, water en natuur gecombineerd in landschapszone de Blauwe Krans rondom de Stelling van Amsterdam. De Blauwe Krans is verbonden met ecologische en recreatieve verbindingen naar de Vecht en richting Amstelzone en het gebied Wilnis-Nieuwkoop.

Bij al deze opgaven houden we rekening met de energieopgave vanuit de RES.

Landschap

Dit open noordwestelijke veenweidegebied is onderdeel van het Groene Hart. Landschappelijk gaat het om veengronden met karakteristieke gestrekte (cope-) verkavelingen, moerasgebieden en veenontginningsplassen zoals bij Vinkeveen en smalle stroomruggen met bewoningslinten. Kleine landschapselementen als knotwilgen, tiendwegen en eendenkooien zijn kenmerkend. Het gebied is voornamelijk in gebruik door de landbouw. Grote delen van het open grasland zijn weidevogelgebied en stiltegebied.

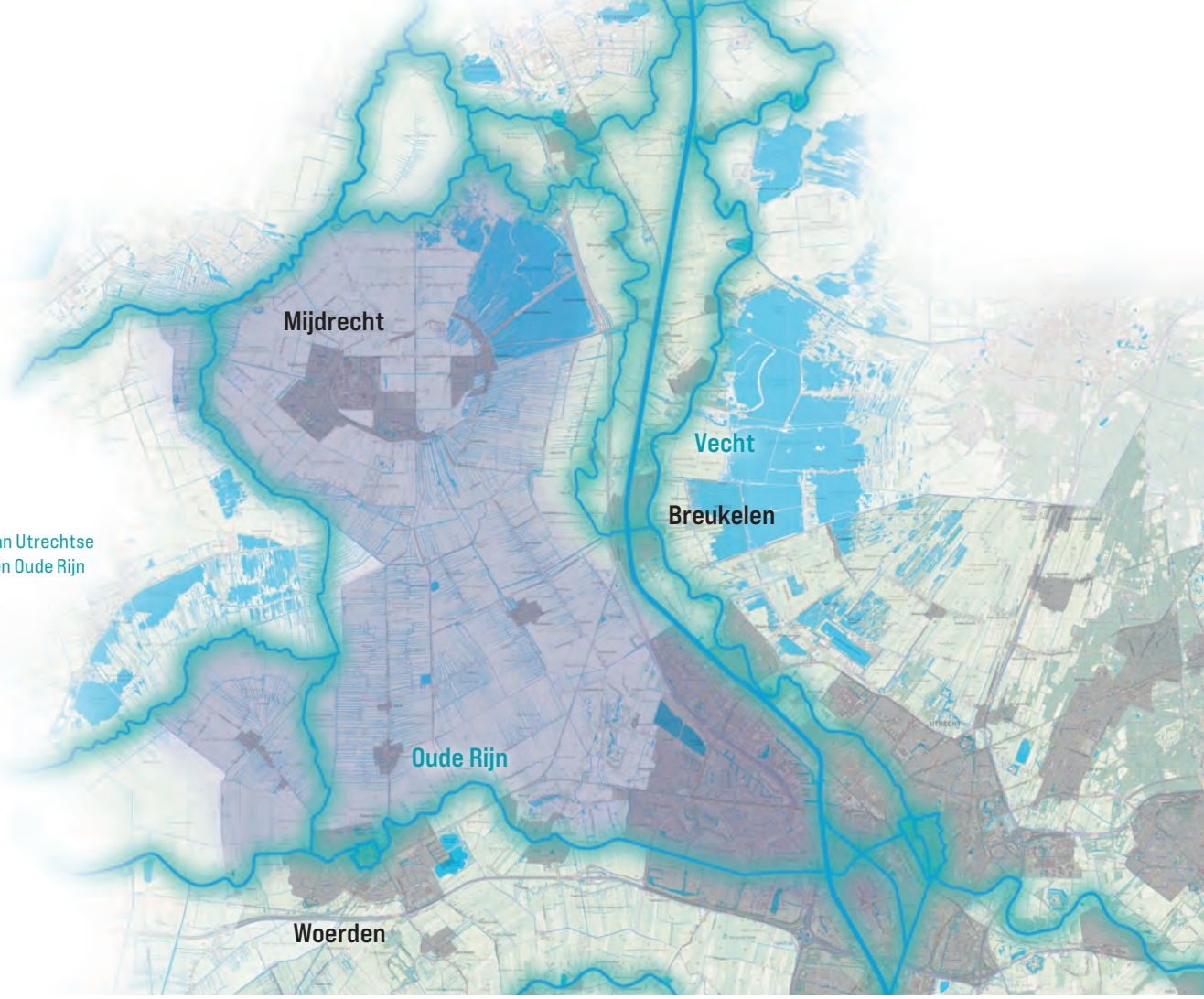

▶ De ligging van Utrechtse venen tussen Oude Rijn en Vecht.

Inzet U10

Bij de opgaven in dit landelijke gebied wordt nauw aangesloten op de lopende gebiedsgerichte aanpak / UPLG en de afspraken binnen het NOVEX-gebied Groene Hart. De groenblauwe opgaven van U10 worden via deze tafels als input meegegeven bij de gebiedsprocessen.

De ontwikkeling van groenblauwe verbindingen in het gebied van de scheg wordt gekoppeld aan de stedelijke ontwikkeling van Regiopoorten Breukelen en Woerden en de Metropoolpoort Leidsche Rijn-Lage Weide. Voor het verder brengen van deze scheg tussen Woerden, Breukelen en Utrecht dient een gebiedsuitwerking te worden gemaakt. Specifieke aandacht is nodig voor het behouden van de groene vensters en groene verbindingen tussen Breukelen en Maarssenbroek en tussen Woerden en Utrecht. De uitkomsten van het visietraject Harmelen zijn input voor de ontwikkeling van het laatst genoemde venster. Inspiratie voor de groene scheg biedt de studie van Flux over biobased productie bij Haarzuilens. De Groenblauwe Krans Stelling van Amsterdam wordt na 2030 in samenwerking met de metropoolregio Amsterdam en met Stichtse Vecht verder ontwikkeld als obuuste structuur voor ecologie, recreatie en erfgoed.

Acties

> **Inbreng van IRP ambities op de tafels van UPLG en NOVEX gebied Groene Hart.**

> **Opstellen gebiedsuitwerking polderscheg Woerden-Breukelen-Utrecht.**

Focusgebieden

- Het ronde veen
- Zegveld
- Kamerik, Kanis en Kockengen

Legenda ruimtelijke opgaven

- Scheggen
- Ecologische verbindingen
- Recreatieve ecologische verbindingen
- Groenblauwe dooradering
- Nieuwe natuurkernen
- Nieuwe ducten (inclusief ecologische verbinding)
- Groene Regiopoorten
- Nieuwe recreatiegebieden

Ruimtelijke opgaven

A. Realiseren **Rembrandtbrug met fietsverbinding** of andere fietsbrug over de Oude Rijn bij Woerden West

B. Groene snelfietsroute: Realiseren groenblauwe **fietsroute Breukelen-Mijdrecht-Amstel** van NS station Breukelen naar Wilnis-Mijdrecht-Amsteltram metrostation Uithoorn

C. Landschapsontwikkeling: **Ontwikkelen Polderscheg Woerden-Breukelen-Utrecht** als nieuw voorbeeldgebied voor toekomstgerichte landbouw, recreatie en bosrijke natuur, met groene lopers (buffers) naar regiopoort Woerden / Harmelen en Breukelen. **Inclusief 3 fietsducten**. Geleidelijk te ontwikkelen door inzet bossenstrategie + recreatieve stapstenen realiseren tussen Vijverbos ('Nieuw Vijverbos' aan de Dorpeldijk) en andere natuurgebieden en die onderling te verbinden.

D. Ondersteunen **gebiedsgerichte aanpak Nieuwkoop**, met oog voor verdienmodel en landschapsgronden, robuustere natuur, schakel natte as.

E. **Robuuste ecologische verbinding** door Groene Hart (NOVEX gebied): Ecologische verbinding realiseren tussen Nieuwkoopse Plassen – Wilnis-veldzijde- naar Marickenland/Noordoost Mijdrecht – Botshol/Vinkeveense Plassen en in oostelijke richting naar de Loosdrechtse Plassen.

F. Herstel en versterken kleine landschapselementen en -verbindingen in de veenweidegebieden Woerden, De Ronde Venen en Stichtse Vecht - **10% groenblauwe dooradering landelijk gebied** incl. slootkantbeheer, fiets, wandel en vaarverbindingen en ontwikkeling Klompenpaden (over boerenland) rond Zegveld en Harmelen, Nieuwkoop enz.> via Groene Hart overleg NOVEX gebied en UPLG.

G. Indicatief **10% laagste delen** van peilgebieden vrijwaren van verstedelijking en lange termijn als klimaatruimte waterbergingsgebied benutten.

H. Vorming **Stellingsparkroute** langs de Stelling van Amsterdam (Groenblauwe Krans Stelling van Amsterdam), als natuurschakel in de 'natte as' door Nederland en UNESCO beleefroute, met Provincie Noord Holland/Metropoolregio Amsterdam.

2. Vechtstreek en Vechtplassen

Vechtstreek en Vechtplassen inclusief Zuilense Binnenpolder en Noorderpark.
Betrokken gemeenten: Stichtse Vecht, De Bilt, Utrecht, De Ronde Venen.

Gebiedsgerichte aanpak in lijn met het IRP

De belangrijkste opgave in dit gebied is het opheffen van de barrièrewerking van de vervoerscorridor tussen Utrecht en Amsterdam in de vorm van de infrabundel A2/Spoor/ARK, de ontwikkeling van Knooppunt Regiopoort Breukelen en groen-blauwe recreatiescheg Woerden-Breukelen-Utrecht-Vechtplassen. Tevens het ontlasten van de bestaande recreatieve noord-zuid routes ('snelle en langzame Vecht') en verbeteren recreatieve oost-west routes. Het is zaak om het stedelijke gebied beter te verbinden met een duurzaam aantrekkelijk groenblauw buitengebied en de landschappen van de veenweidegebieden beter te verbinden aan de landschappen langs de Vecht en de Heuvelrug. Er is één open ruimte die prioritair moet worden beschermd en versterkt: het landschappelijke venster tussen Maarssenbroek en Breukelen. Het gaat hier om de ecologische verbinding en om de recreatieve verbinding. Een recreaduct is nodig over en/of onder zowel de snelweg, het Amsterdam-Rijnkanaal als de Vecht. Tegelijk is het zaak om de recreatieve en groene verbindingen te verbeteren langs de Vechtzone en haaks daarop. Het landschappelijk verbinden en beleefbaar maken van de Hollandse Waterlinies is bovenregionaal van belang.

In de Vechtstreek spelen ook NPLG opgaven. Er wordt rekening gehouden met de energie-opgave vanuit de RES.

Landschap

Dit gebied ligt op de overgang tussen het westelijke veenweidegebied en de hoge zandgronden van het Gooi en de Utrechtse Heuvelrug. De Vecht kronkelt hier doorheen, net als de kleine riviertjes Amstel, Angstel en het Gein. Op de stroomruggen van de rivieren liggen vanouds de nederzettingen als Breukelen en Oud-Zuilen en tal van bosrijke buitenplaatsen (de 'langzame Vecht'). Parallel aan de Vecht ligt de infrastructuurbundel van de snelweg A2, het spoor Utrecht-Amsterdam en het Amsterdam-Rijnkanaal (de 'Snelle Vecht'). Het landschap is ontstaan als gevolg van veenontginningen met de plassen als resultaat. In de Vechtstreek zijn veel forten en indundatiegebieden te vinden van De Nieuwe Hollandse Waterlinie en de Stelling van Amsterdam wat de Vechtstreek verbindt met de Ronde Venen en de Amstelscheg.

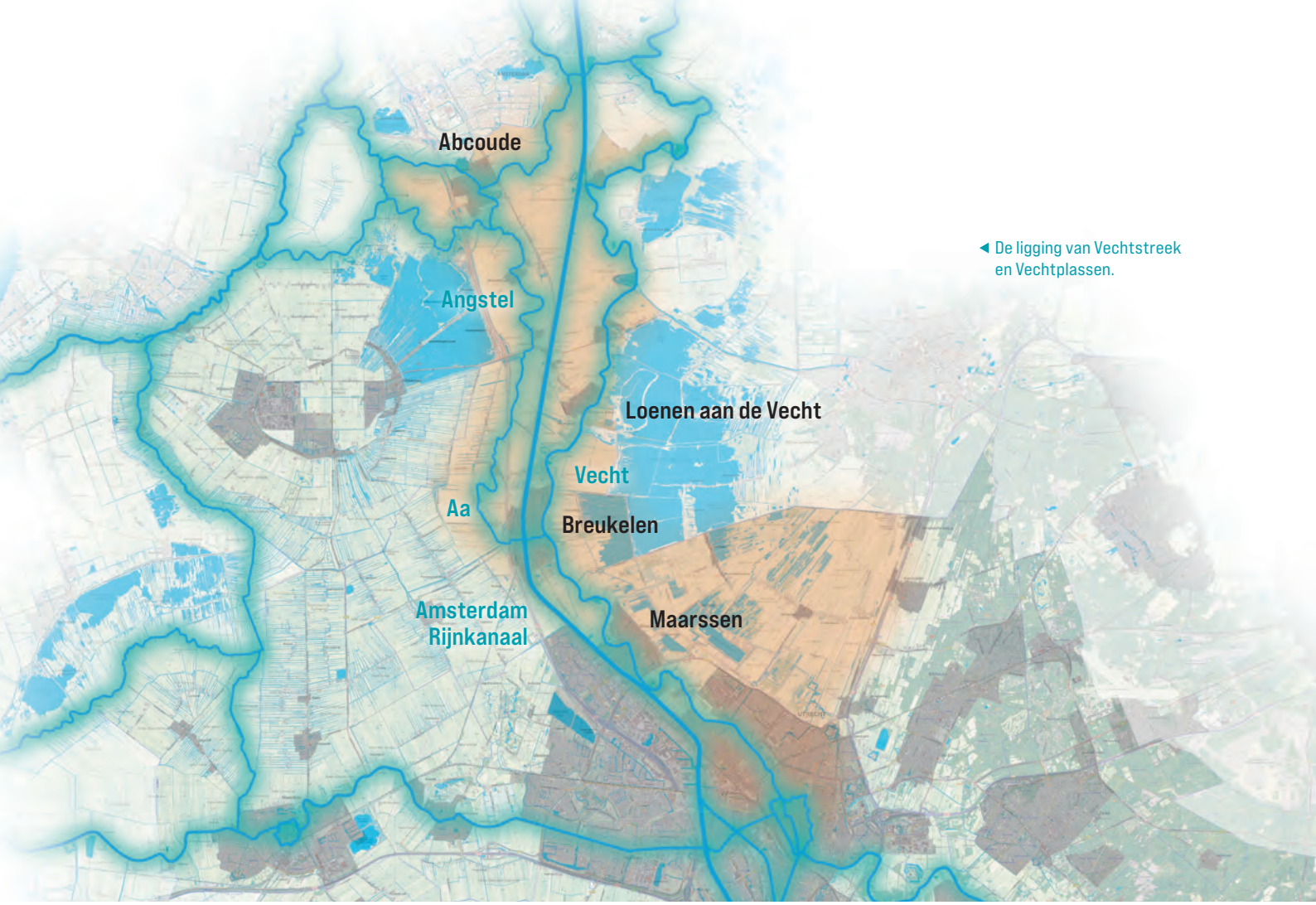

◀ De ligging van Vechtstreek en Vechtplassen.

Inzet U10

Voor deze opgaven wordt de ontwikkeling van de recreatieve en ecologische verbindingen met de groene kruising van snelweg, kanaal en Vecht gekoppeld aan de propositie Regiopoort Breukelen. Dat impliceert meer focus op de uitwerking van gebiedsgerichte projecten. De U10 zet in op het opheffen van de barrièrewerking van snelweg, spoor, Amsterdam-Rijnkanaal en Vecht en het behouden van het groene venster tussen Breukelen en Maarssenbroek.

Acties

> **Deelpropositie opstellen groen, water en landschap rond de Regiopoort Breukelen, gekoppeld aan verstedelijkings- en infraopgaven.**

Focusgebieden

- Stelling van Amsterdam
- Aa en Angstelzone
- Molenpolder en Tienhoven

Legenda ruimtelijke opgaven

- Scheggen
- Ecologische verbindingen
- Recreatieve ecologische verbindingen
- Groenblauwe dooradering
- Nieuwe natuurkernen
- Nieuwe ducten (inclusief ecologische verbinding)
- Groene Regiopoorten
- Nieuwe recreatiegebieden

Ruimtelijke opgaven

A. Te koppelen aan Regiopoort Breukelen: realiseren ecologische en recreatieve verbinding, (het groene v**enster tussen Breukelen en Maarssenbroek** bij kruising A2/Amsterdam-Rijnkanaal/Vecht) > doorverbinden van recreatieve en ecologische verbinding van Nieuwkoopse Plassen (Natura 2000) naar de Oostelijke Vechtplassen (Natura 2000), inclusief een **fietsduct over deze 3 barrières**.

B. groenblauwe **dooradering en duurzame agrarische functies** nabij de stad zoals bij noordrand Overvecht.

C. met Nieuwe Hollandse Waterlinie als ontwerpmotief: Ruimtelijk uitwerken **Langzame Vecht als groene verbinding**: comfortabele en veilige fiets- en langzaam verkeerverbindingen, recreatieve druk spreiden door te zoneren, oostelijke route langs Vecht verbeteren en verbeteren oost-westroutes.

D. Verbeteren **fietsroute langs Amsterdam-Rijnkanaal** en tegengaan barrières van de noord-zuid-gerichte infrastructuur.

3. Utrechtse waarden tussen Oude Rijn en Lek

Lopikerwaard en de de polders tussen Oude/Leidsche Rijn en de Hollandsche IJssel.
Betrokken gemeenten: Woerden, Montfoort, Oudewater, Lopik, IJsselstein, Utrecht, Nieuwegein.

Gebiedsgerichte aanpak in lijn met het IRP

In dit deelgebied spelen tal van vragen over de toekomst van het landelijke gebied. In gesprek met lokale gebiedspartijen moet in dit landelijke gebied worden voorzien in de transitie naar een vitale natuurinclusieve kringlooplandbouw met een toekomstbestendig watersysteem, goede bodem- en waterkwaliteit, recreatie- en natuurwaarden en herstel van kleine landschapselementen. Zo wordt gebouwd aan een agrarisch groenblauw netwerk.

De belangrijkste opgaven voor groen, water en landschap spitsen zich toe op strategische keuzes over landbouw, natuur en het watersysteem en een fijnmazige groenblauwe dooradering (voor ecologie en recreatie) van het gebied en het aanpassen van het gebruik op een op termijn hoger grondwaterpeil. De 10% laagste peilgebieden moeten met oog op klimaatverandering vrij blijven van stedelijke ontwikkeling en er wordt ook gezocht naar 1-2 miljoen m3 waterberging. Natuur wordt versterkt met een drietal 'ecologische stapstenen'. Natuurgebieden zoals langs de Lek vragen om bufferzones met oog op verminderen van stikstofdepositie en het versterken van natuurwaarden.

De andere regionale groenblauwe opgaven waaraan wordt gewerkt zijn de gekanaliseerde Hollandsche IJssel Oost (voorbeeldgebied Groen Groeit Mee) waar het verleggen van de waterkering, het realiseren van bosrijk recreatiegroen en verbrede landbouw worden gecombineerd. Ook wordt voorzien in recreatieve en ecologische verbindingen naar de omliggende woongebieden zodat een steeds waardevoller uitloopgebied ontstaat (scheg). Een recreatieve groene verbinding is gewenst bij Woerden tussen Brediuspark, station Woerden en de lange Linschoten. Rekening moet worden gehouden met de mogelijke komst op lange termijn van woongebied Rijnenburg en energieprojecten langs de A12.

Landschap

Het zuidwestelijke deel van de U10 is landschappelijk een afwisseling van stroomruggen en veenweidepolders. De Oude Rijn, Hollandsche IJssel en Lek zijn hier de groenblauwe landschapsdragers. Dit open westelijke veenweidegebied is onderdeel van het Groene Hart. Kleine landschapselementen als knotwilgen, tiendwegen en eendenkooien zijn kenmerkend, evenals de vestingsteden van de Oude Hollandse Waterlinie. Het gebied is voornamelijk in gebruik door de landbouw. Het open grasland is weidevogelgebied, met name in de Lopikerwaard. Daar liggen ook grote stiltegebieden. Langs de Lek liggen uiterwaarden met hoge natuurwaarden.

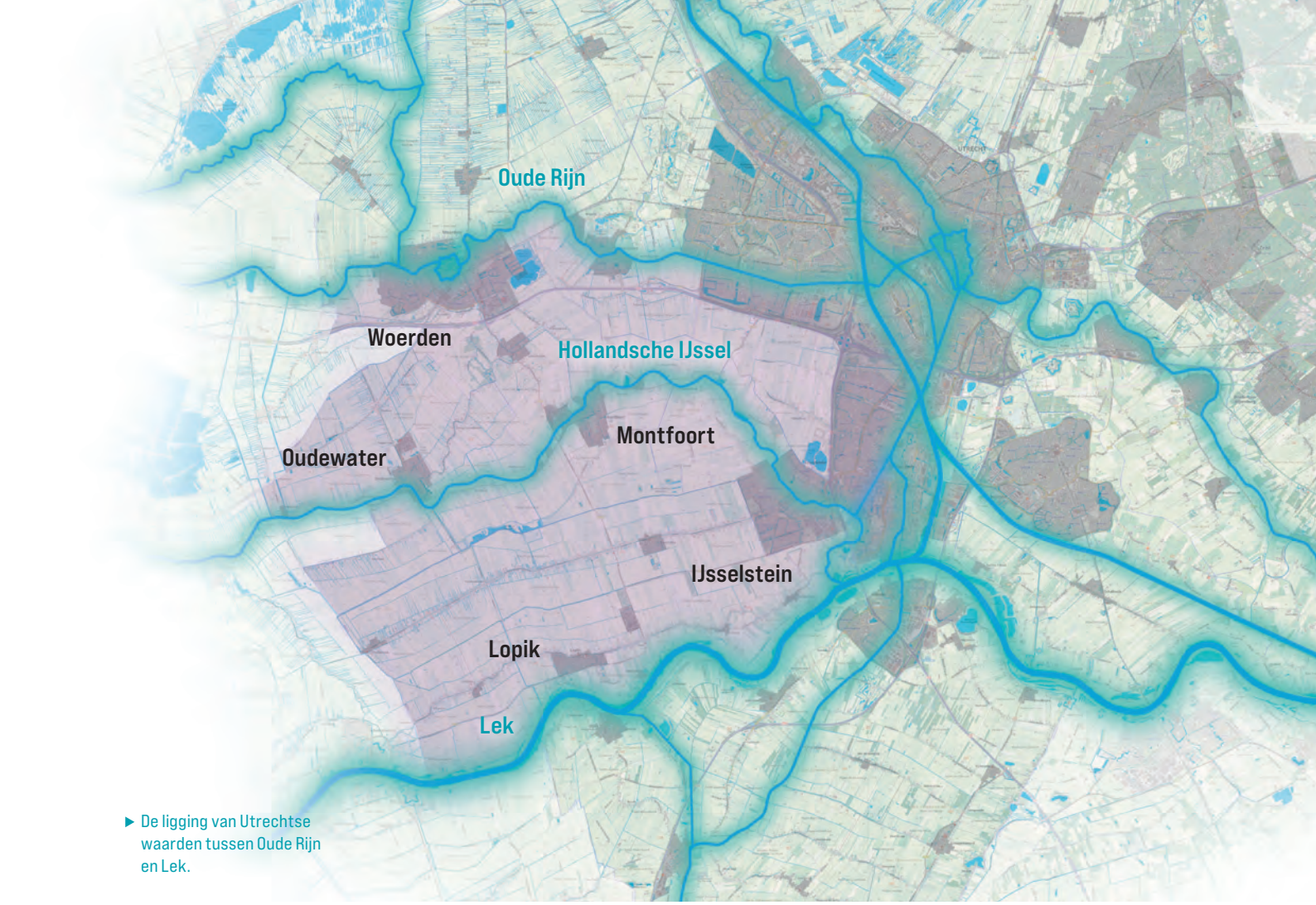

▶ De ligging van Utrechtse waarden tussen Oude Rijn en Lek.

Inzet U10

Bij de opgaven in dit landelijke gebied wordt nauw aangesloten op de lopende gebiedsgerichte aanpak / UPLG en de afspraken binnen het NOVEX-gebied Groene Hart. De groenblauwe opgaven van U10 worden via deze tafels als input meegegeven bij de gebiedsprocessen.

Het Hollandsche IJsselproject is een voorbeeldgebied van Groen Groeit Mee. De U10 zet in op de verbreding van de opgave naar een koppeling met de omliggende woongebieden en de vorming van een groene scheg in het kader van de verstedelijkingsopgaven. Realisatie van de recreatieve groene verbindingen worden gekoppeld aan de ontwikkeling van de Regiopoort Woerden en de Metropoolpoort Merwede-A12-zone. Het ontwerpend onderzoek Landschappen van Verlangen over de ontwikkeling van energielandschappen met ruimtelijke kwaliteit krijgt een regiobreed vervolg.

Acties

> **Inbreng van IRP ambities op de tafels van UPLG en NOVEX gebied.**
> **Propositie opstellen groen, water en landschap rond de Regiopoort Woerden, gekoppeld aan verstedelijkings- en infraopgaven.**
> **Gebiedsvoorstellen groenblauwe dooradering landelijk gebied.**
> **Vervolg geven aan Landschappen van Verlangen.**

Focusgebieden

- Lopikerwaard en Papekop
- Rijnenburg/Hollandsche IJsselscheg
- Langs de Lek

Legenda ruimtelijke opgaven

- Scheggen
- Ecologische verbindingen
- Recreatieve ecologische verbindingen
- Groenblauwe dooradering
- Nieuwe natuurkernen
- Nieuwe ducten (inclusief ecologische verbinding)
- Groene Regiopoorten
- Nieuwe recreatiegebieden

Ruimtelijke opgaven

A. Groen realiseren in de **kernrandzones** Montfoort en Oudewater bij Uitleglocaties Oudewater Kerkwetering, Montfoort Lindeboomseweg, Linschoten Zuidoost (conform Handreiking).

B. Koppelen aan regiopoort Woerden: Realiseren **'groenblauwe loper' bij Regiopoort Woerden** - van landgoed Linschoten via Jaap Bijzerwetering naar stationsomgeving Woerden, door het Brediuspark, richting polder Bijleveld, inclusief door-ontwikkelen jaagpad Oude Rijn, versterken groene bufferzone bij Cattenbroekerplas en groene inpassing van eventuele oostelijke randweg.

C. Realiseren **groenblauwe fiets-wandelverbindingen tussen Woerden, Harmelen, Vleuten en Utrecht (Leidsche Rijn)** die spoor en A12 kruisen en de groene verbindingszone parallel aan de A12, ook via polder Rijnenburg. Fietspad Reijerscop en fietsbrug De Zon> **circa 3 recreaducten/fietsbruggen/tunnels**.

D. Landschapsontwikkeling: **Ontwikkelen Hollandsche IJsselscheg** met als kern het Groen Groeit Mee voorbeeldproject Gekanaliseerde Hollandsche IJssel (GHIJ) – het versterken van de groenblauwe dooradering van het buitengebied van IJsselstein tot Oudewater, het completeren van de route langs de IJssel bij IJsselstein en verbinding met Lek maken via Kromme IJssel en Nedereindse Plas, door park Oudegein (Nieuwegein) en 't Klaphek (IJsselstein).

E. Realiseren **groene ommetjes** bij Oudewater, Linschoten, Nieuwegein en IJsselstein, waarbij het gaat om wandelverbindingen over boerenland (met name noord-zuid verbindingen) + kijken naar mogelijkheden voor een wandelverbinding naar/door Landgoed Linschoten.

F. Realiseren 3 stapstenen van natuurgebied / Groene Contour a 30 ha = **90 ha natuur** (in polders Rijnenburg, Reijerscop, Lopikerwaard).

G. Herstellen en versterken kleine landschapselementen en -verbindingen, **10% groenblauwe dooradering landelijk gebied** incl. slootkantbeheer, fiets, wandel en vaarverbindingen en ontwikkeling klompenpaden (over boerenland).

H. Indicatief **10% laagste delen** vrijwaren van verstedelijking.

I. Realiseren 1-2 miljoen m3 **waterberging**.

J. Ontwikkelen **groenblauwe verbinding** (natuur, recreatieve verbinding) van Zouweboezem-Salmsteke-Willeskop.

K. Realiseren **Sterke Lekdijk**: groenzone (Salmsteke) en fiets/wandelverbindingen langs de Lek (met Vijfheerenlanden, HWBP, HDSR Sterke Lekdijk).

4. Vijfheerenlanden

Betrokken gemeenten: Vijfheerenlanden (Nieuwegein, IJsselstein)

Gebiedsgerichte aanpak in lijn met het IRP

In dit deelgebied spelen tal van vragen over de toekomst van het landelijke gebied. In gesprek met lokale gebiedspartijen moet in dit landelijke gebied worden voorzien in de transitie naar een vitale natuurinclusieve kringlooplandbouw (met het oog op stikstofdepositie en herstel biodiversiteit) met een toekomstbestendig watersysteem, goede bodem- en waterkwaliteit, recreatie- en natuurwaarden en herstel van kleine landschapselementen. Zo wordt gebouwd aan een agrarisch groenblauw netwerk.

De belangrijkste opgave is herstel en versterking van de aanwezige Natura 2000 gebieden. Dit zal gebeuren door stikstofreductie, uitbreiding van de gebieden zodat deze minder kwetsbaar worden en de hydrologische condities op orde brengen.

De gebieden moeten meer met elkaar in verbinding komen. Als regionale groenstructuur gaat het om de bescherming en versterking van de zone Zouweboezem-Lek en de landschappelijke verbinding ten zuiden van Vianen van de Zouweboezem, via Bolgerijnen naar de Hollandse Waterlinie: de groene zoom. Bij deze structuur horen comfortabele en veilige fietsverbindingen langs de Lek en over de Lek richting Utrecht gekoppeld aan de Regiopoort Vianen.

De opgaven voor groen, water en landschap spitsen zich met name toe op een fijnmazige groenblauwe dooradering (voor ecologie en recreatie) van het gebied en het aanpassen van het gebruik op een op termijn hoger grondwaterpeil. Bij de 10% laagste gebieden wordt ingezet op vernatten, waardoor transitie in grondgebruik zal plaatsvinden Voor het versterken van natuurwaarden wordt verder ingezet op nieuwe beplantingen met knotwilgen, geriefhout en pestbosjes, hakhout en houtsingels. Deze sluiten aan op het provinciale strategische bosbeleid.

Landschap

Het landschap van Vijfheerenlanden is een veenweidegebied tussen Lek en Linge. Het landschap is de overgang van rivierkleigronden naar veengronden. Het kent zowel coulissen landschap met bos, als open weidevogellandschap en lange polderlijnen waaronder het Merwedekanaal richting Gorinchem. Opvallend is de Natura 2000 natuur van de Zouweboezem en de brede uiterwaarden van de Lek. De Nieuwe Hollandse Waterlinie langs de Diefdijk bevat naast de cultuurhistorische waarden zoals forten ook Natura 2000 gebied.

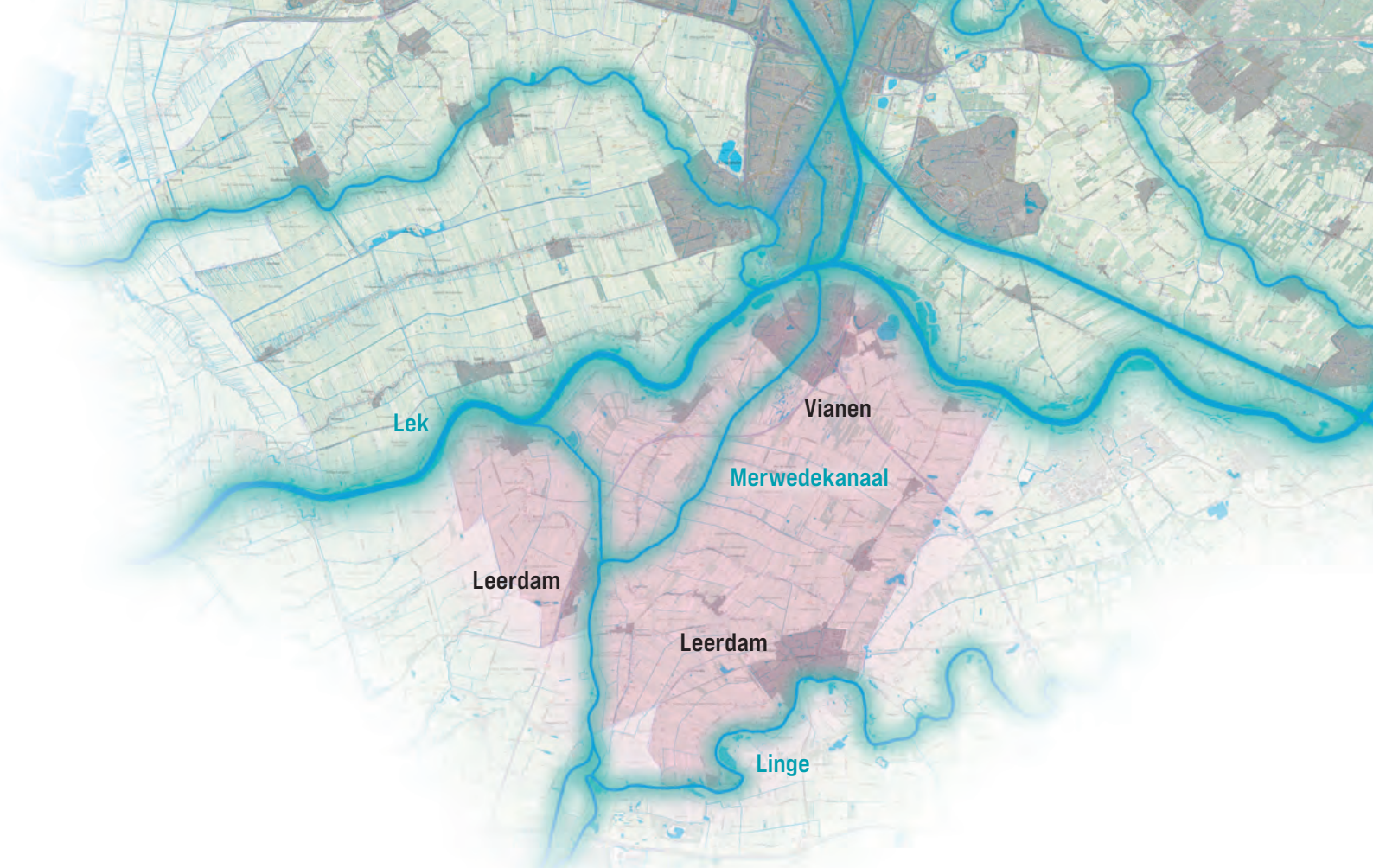

▶ De ligging van Vijfheerenlanden.

Inzet U10

Bij de opgaven in dit landelijke gebied wordt nauw aangesloten op de lopende gebiedsgerichte aanpak / UPLG en de afspraken binnen het NOVEX-gebied Groene Hart. De groenblauwe opgaven van U10 worden via deze tafels als input meegegeven bij de gebiedsprocessen.

Vertrekpunt is de Landschapsvisie VHL 2040.
Via U10 en de Regionaal Maatschappelijke Agenda Alblasserwaard Vijfheerenlanden wordt gewerkt aan natuur en goede recreatieve verbindingen in het gebied.

Voor de regionale landschappelijke structuur (Zouweboezem-Bolgerijnen-Lek-Diefdijkzone) dient een gebiedsschets te worden gemaakt.

Acties

> **Inbreng van IRP ambities op de tafels van UPLG en NOVEX gebied.**
> **Opstellen gebiedsschets groene verbinding Zouweboezem-Bolgerijnen-Lek-Diefdijkzone.**

Focusgebieden

- Langs de Lek
- Zouweboezem
- Diefdijk-Linge
- Polders Vijfheerenlanden

Legenda ruimtelijke opgaven

- Scheggen
- Ecologische verbindingen
- Recreatieve ecologische verbindingen
- Groenblauwe dooradering
- Nieuwe natuurkernen
- Nieuwe ducten (inclusief ecologische verbinding)
- Groene Regiopoorten
- Nieuwe recreatiegebieden

Ruimtelijke opgaven

A. Realiseren **groene OV hubs en Vianen als groene Regiopoort** en entree naar Vijfheerenlanden vanuit Utrecht-Nieuwegein via het Merwedekanaal.

B. Landschapsontwikkeling: Ontwikkelen groene verbinding N2000 gebied **Zouweboezem/Lek en met Bolgerijnen en Nieuwe Hollandse Waterlinie** Diefdijkzone / Lingezone met o.a. realiseren van 30 ha natuur stapsteen / Groene Contour.

C. Herstel en versterken kleine landschapselementen en -verbindingen - **10% groenblauwe dooradering landelijk gebied** voor fijnmazige doorkruisbaarheid buitengebied (nabij N2000), Diefdijkzone als kansrijk gebied hiervoor.

D. Indicatief **10% laagste delen vernatten** om bodemdaling te remmen.

E. Als genoemd bij 'Tussen Oude Rijn en Lek': Ontwikkelen **groenblauwe verbinding Zouweboezem-Salmsteke-Willeskop**.

F. Het realiseren van **fiets/wandelverbindingen in het hele gebied** o.a. door aanleg van zogenoemde klompenpaden.

5. Kromme Rijnstreek

Kromme Rijn streek
Betrokken gemeenten: Wijk bij Duurstede, Bunnik, Houten, Utrecht, Nieuwegein, Utrechtse Heuvelrug.

Gebiedsgerichte aanpak in lijn met het IRP

Dit landelijke gebied zal moeten voorzien in de transitie naar een vitale natuurinclusieve kringlooplandbouw met een toekomstbestendig watersysteem, goede bodem- en waterkwaliteit, recreatie- en natuurwaarden en herstel en aanleg van streekeigen kleine landschapselementen zoals erfbeplantingen, singels en houtwallen.

Specifiek voor deze streek wordt gezocht naar een duurzaam toekomstperspectief voor de fruitteelt met mogelijk een 'fruitpark' als etalage van de streek. Er moet gezocht worden naar locaties voor waterberging ter grootte van 1-2 miljoen m3 om bij extreme regenval water een tijdje te kunnen bergen voordat het op het Amsterdam-Rijn kanaal of Kromme Rijn gezet kan worden. Om het Natuurnetwerk Nederland te versterken wordt gezocht naar gronden voor nieuwe natuur en enkele nieuwe natuurkerngebieden als stapstenen in een ecologisch raamwerk tussen Heuvelrug en de uiterwaarden van de Lek. Vanuit de bossenstrategie is dit gebied geschikt voor de ontwikkeling van (voedsel)bossen, knotbomen en singels. De Kromme Rijn is een belangrijke groenblauwe verbinding voor recreanten en bijvoorbeeld als migratieroute van de otter richting de Vechtstreek. Het opheffen van barrières is hier een opgave. De cultuurhistorische kwaliteiten van de Limes en de Nieuwe Hollandse Waterlinie zijn motieven voor landschapsontwikkeling. In het Kromme Rijn Linielandschap nabij de stad, waar de druk van allerlei ruimtevragers groot is, is samenhangende ontwikkeling groen, water en landschap noodzakelijk.

Er wordt rekening gehouden met de energie-opgave uit de RES, de eventuele woningbouwplannen en infrastructuur bij uitleglocaties De Geer III en Odijk en de ontwikkeling van de Regiopoorten en Metropoolpoorten, met name Bunnik en Houten.

Landschap

De Kromme Rijnstreek is een licht glooiend oeverwallen- en komgrondenlandschap tussen de Utrechtse Heuvelrug en de rivier de Lek. De meanderende Kromme Rijn en zijn stroomrug (tevens limeszone) tussen Wijk bij Duurstede en Utrecht is de bepalende landschapsdrager.
De Kromme Rijn en Lek hebben gezorgd voor vruchtbare gronden en daarom is de streek rijk aan fruitteelt, melkvee- en akkerbouwbedrijven. Deze streek bestaat naast de Kromme Rijn en stroomrug uit het kleinschalige opstrekkende cope-ontginning en ridderhofsteden van het Langbroekweteringgebied, de weidse landbouwgronden van Bunnik en Houten, het eiland van Schalkwijk en de open inundatiezones en forten van de Nieuwe Hollandse Waterlinie.

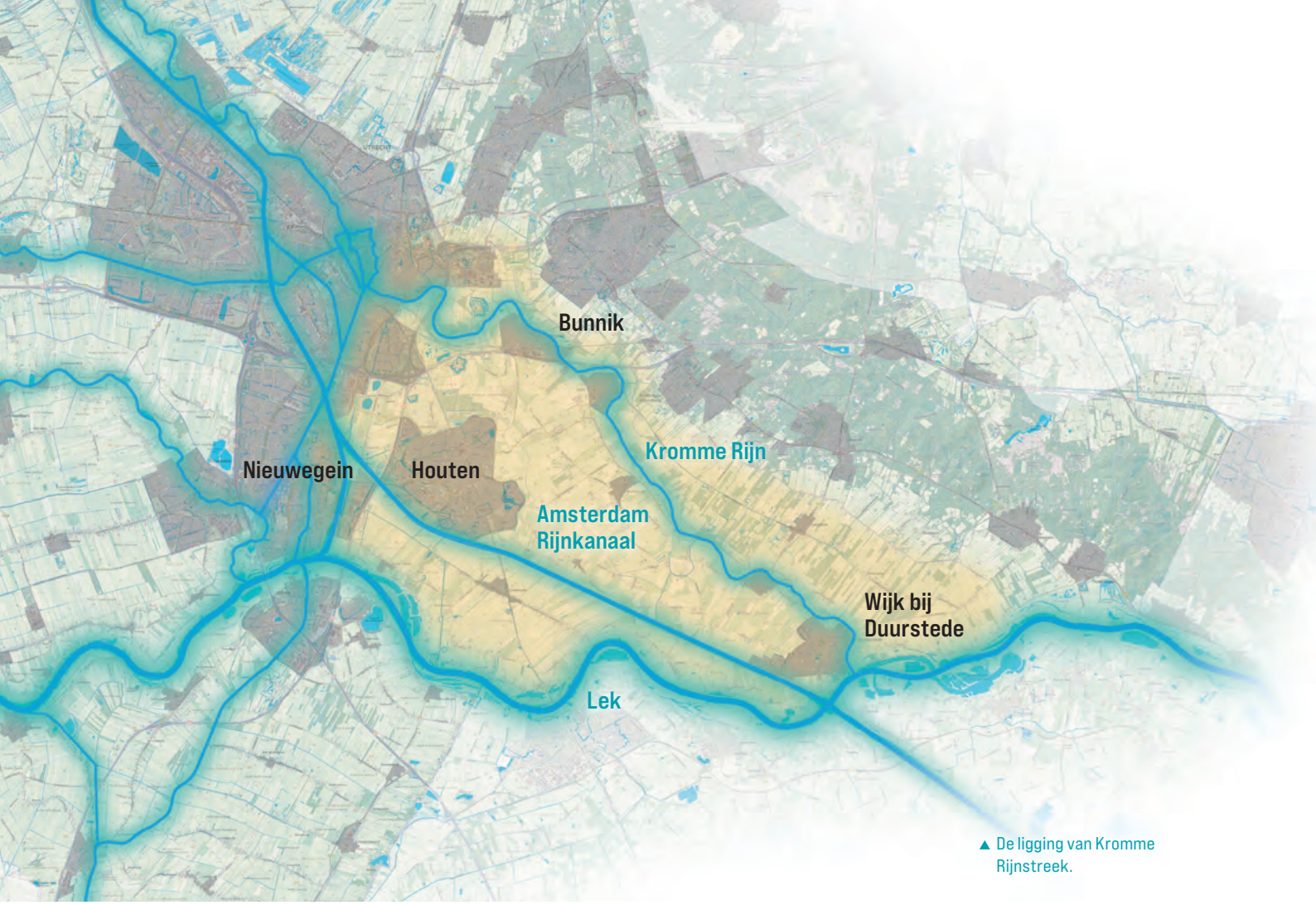

▲ De ligging van Kromme Rijnstreek.

Inzet U10

Om deze inhoudelijke opgaven te realiseren is de eerste stap het maken van een nadere gebiedsschets Raamwerk van groene verbindingen Heuvelrug-Lek en Ontwikkelperspectief Kromme Rijn Linielandschap met betrokken gemeenten en de gebiedspartijen, waaronder ook het initiatief Kromme Rijn Corridor.

Dit is de basis voor het maken van integrale gebiedsplannen met dekking die na verankering in wettelijke Omgevingsplannen via inrichtingsplannen kunnen worden uitgevoerd. Vertrekpunt is de Omgevingsvisie Kromme Rijngebied uit 2017 en het LOP uit 2009.

De resultaten van het gebiedsproces worden te zijner tijd verankerd in een (volgende) herziening van het Landschapsontwikkelingsplan (LOP).

Acties

> **Uitwerken gebiedsschets Raamwerk (flankzone) Heuvelrug - Kromme Rijn - Lek met prioritaire aandacht voor water vasthouden/ vertraagd afvoeren in het Langbroekerweteringgebied.**

> **Vernieuwen Landschapsontwikkelingsplan (LOP).**

> **Groenblauwe raamwerk inbrengen in Ontwikkelperspectief voor het Kromme Rijn Linielandschap.**

Focusgebieden

- Eiland van Schalkwijk
- Langbroekerwetering
- Limeslandschap Kromme Rijn
- Langs de Lek

Legenda ruimtelijke opgaven

- Scheggen
- Ecologische verbindingen
- Recreatieve ecologische verbindingen
- Groenblauwe dooradering
- Nieuwe natuurkernen
- Nieuwe ducten (inclusief ecologische verbinding)
- Groene Regiopoorten
- Nieuwe recreatiegebieden

Ruimtelijke opgaven

A. Ontwikkelen **groene kernranden** bij uitleglocaties Kersenweide en De Geer III (conform Handreiking).

B. Ontwikkelen Ontwikkelperspectief **Kromme Rijn Linielandschap** als scheg naar Kromme Rijn streek met de Limes en Nieuwe Hollandse Waterlinie (ook beschreven onder centrale stedelijke gebied).
Het Kromme Rijn Linielandschap is een verder te ontwikkelen landschap ten oosten van Utrecht en Nieuwegein en ten westen van de Utrechtse Heuvelrug. Het doel is extra ruimte voor recreatie en natuur, gedragen door de cultuurhistorie van het gebied waaronder de landbouw. De opgave bestaat onder andere uit:
> Landbouw (pilot duurzame landbouw, stadslandbouw, heerenboeren), natuur en recreatie in het tussengebied Bunnik-Houten (Houtense Rijn/uitbreiden bos Nieuw Wulven)
> Ontwikkeling van natuur, landbouw en recreatie in de Kromme Rijn Corridor, de landschappelijke zone direct rondom de Kromme Rijn.
> Recreatief ontwikkelen van gebied Laagraven (en Noordelijke plas) met de bijbehorende recreatieve en natuurlijke groene verbindingen tot een landschapspark van A12-zone via Polder Laagraven, Fort 't Hemeltje, Castellum Fectio en Fort Vechten tot en met Amelisweerd-USP gebied.
> Voor het verbeteren van wandel -en fietsverbindingen in het gebied is de aanleg van tenminste 4 hiervoor benodigde fietsducten nodig, de over-onderdoorgangen van snelwegen en spoorlijnen.

C. Versterken natuur via drie natuurstapstenen à 30 ha (Odijk, Oosteromsedijkje, Caspargauw) = **90 ha natuur en 3 bijbehorende ecologische verbindingen**, in combinatie met recreatieve verbindingen dwars op Kromme Rijn tussen Heuvelrug en de uiterwaarden van de Lek.

D. Realiseren **recreaduct over Amsterdam Rijnkanaal bij Houten** zuid (voormalig pontje).

E. Realiseren **10% Groenblauwe dooradering** en kleine landschapselementen en perceel/slootkantenbeheer (en levendige boerensloten) in het agrarische gebied door Inzetten platform kleine landschapselementen.

F. **Zoekgebied 1-2 miljoen m3 waterberging**.

G. **Kromme Rijnzone**: Realiseren van bos-water-natuurgordel met natuurinclusieve landbouw (agroforestry, stadslandbouw of bijvoorbeeld Heerenboeren), in combinatie met comfortabele fiets en wandelverbindingen ter weerszijden langs de Kromme Rijn (hele Kromme Rijnzone waaronder het landschap van Kromme Rijn Corridor).

H. Realiseren **Sterke Lekdijk**: groenzone en fiets/wandelverbinding: Rijndijk met recreatievoorzieningen / paden Luneburgerwaard en Gravenbol, inzet middelen Recreatieschap/SBB bij Honswijckerplas (is in uitvoering).

I. Realisatie van een **'proeftuin landbouwtransitie'** Kromme Rijnstreek.

6. Heuvelrug en flanken

Betrokken gemeenten: Utrechtse Heuvelrug, Zeist, De Bilt, Bunnik, Wijk bij Duurstede, Utrecht

Gebiedsgerichte aanpak in lijn met het IRP

De recreatieve druk is met name op piekmomenten te hoog in de kwetsbare bosgebieden van de Heuvelrug. Dit heeft onder andere te maken met het feit dat veel mensen met de auto komen. De combinatie met stikstofdepositie en klimaatverandering zorgt ervoor dat bossen en natuur ziek en zwak worden. Het doel is daarom het beschermen van bestaande kwaliteiten en het robuuster maken van de Utrechtse Heuvelrug. Dit gebeurt door een betere zonering van recreatief drukke, luwe en stille delen, met hieraan gekoppeld invoering van 60km/u op provinciale wegen, een verbetering van de entrees van het nationaal park. Het gaat om parkeerbeleid en om het stimuleren van mensen om met OV naar de heuvelrug te komen. Ook is het wenselijk om groene zones vrij te houden tussen de kernen aan de flank in de waardevolle landgoederenzone Lustwarande

Het robuuster maken van de Heuvelrug gebeurt verder door het Nationaal Park nog uit te breiden en met name in de flanken te investeren in meer (loof)bos en boselementen zoals houtwallen, lanen en singels en het herstellen van regionale kwel in de flankzone. Het Langbroekweteringgebied is hiervoor een kansrijke zone. Op de heuvelrug is het zaak om neerslag meer te laten infiltreren en water langer vast te houden. Het ont-stenen door bijvoorbeeld de aanleg van Heuvelrugtuinen draagt hieraan bij. In de flankzones komt het hoogwaardige kwelwater naar boven. Met oog op klimaatverandering dient dit water langer te worden vastgehouden in natte zones met natuur en aangepaste landbouw en niet meteen worden afgevoerd richting rivieren en zee. Het betekent met name voor het Langbroekweteringgebied vernatting en aangepast landgebruik.

Landschap

De Utrechtse Heuvelrug is een stuwwal met dekzandgronden die is gevormd in de laatste ijstijd. Het gebied bevat hoge natuurwaarden en bestaat uit grote aaneengesloten bosgebieden met daarin heidevelden en stuifzanden. Lange ontginningswegen, snelwegen en spoorlijnen doorsnijden het gebied. In het overgangsgebied van de glooiende flanken naar de hoogste delen van de heuvelrug liggen kernen zoals Doorn, Maarn, Driebergen, Zeist en Bilthoven. De flankzone omvat ook de kleinschalige op-strekkende cope-ontginning en ridderhofsteden van het Langbroekweteringgebied. Ook zijn in de flanken veel landgoederen en buitenplaatsen te vinden van de Stichtse Lustwarande. Het heuvelruggebied is grotendeels bestempeld als Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug en is een belangrijk recreatief uitloopgebied voor zowel de regio als heel Nederland.

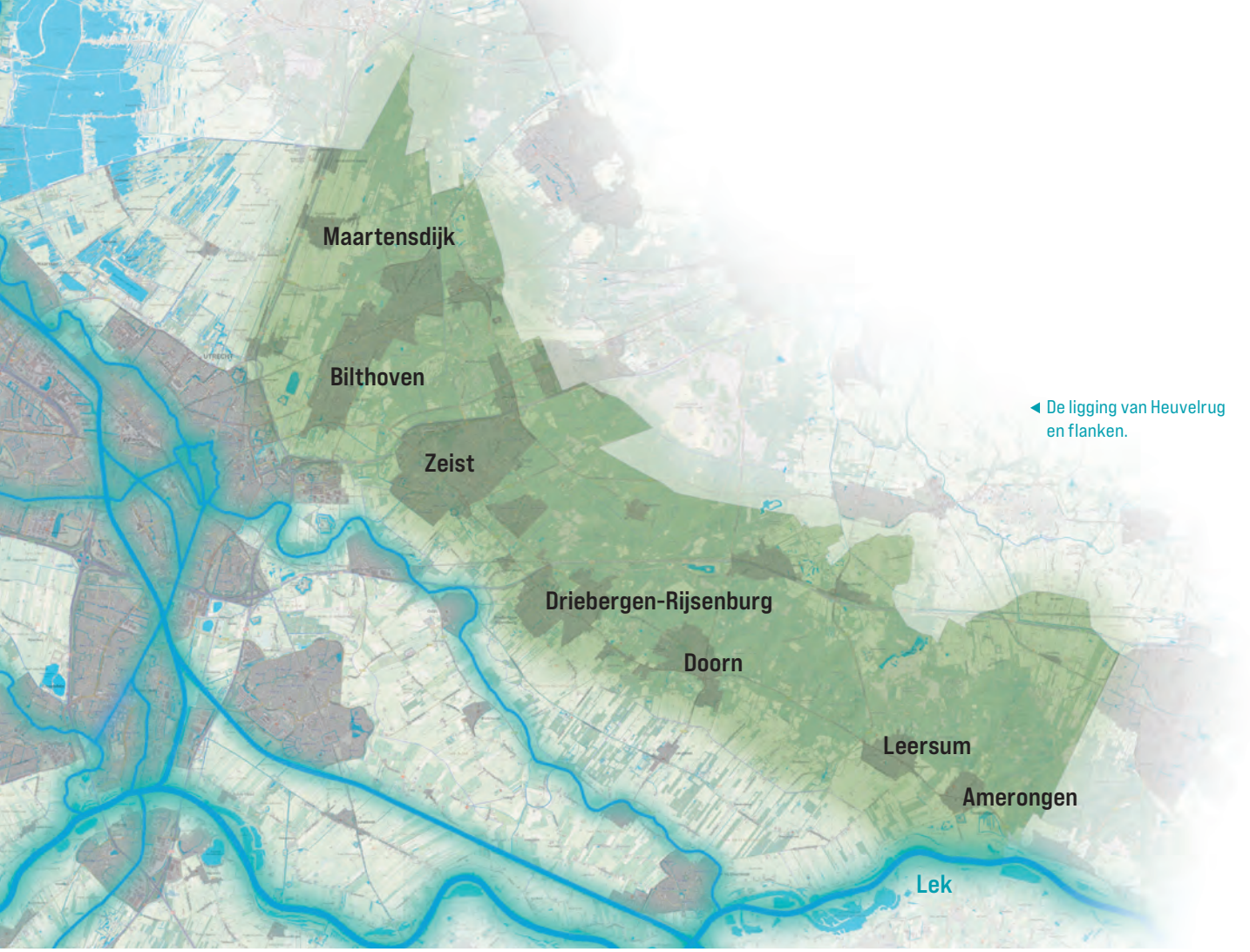

◀ De ligging van Heuvelrug en flanken.

Inzet U10

De gebiedssamenwerking rond het Nationaal Park is het platform waarin overheden, grondeigenaars en andere gebiedspartijen doelen voor o.a. groen, water en landschap realiseren via de Samenwerkingsagenda. De U10 is onderdeel van deze samenwerking.

Voor het robuuster maken van de Heuvelrug is het versterken van de flankzones belangrijk. In deze zones is de inzet op een robuust watersysteem, meer natuur (bos en boselementen) en een natuurinclusieve landbouw. Om dit voor de zuidelijke flank te concretiseren zet de U10 in op een gebiedsschets voor de flankzone tussen het bos en de Kromme Rijn met als kansrijk kerngebied het Langbroekweteringgebied.

Acties

> **IRP ambities inbrengen in overleg en samenwerkingsagenda Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug**

> **Uitwerken gebiedsschets Raamwerk (flankzone) Heuvelrug - Kromme Rijn - Lek met prioritaire aandacht voor water vasthouden/ vertraagd afvoeren in het Langbroekerweteringgebied.**

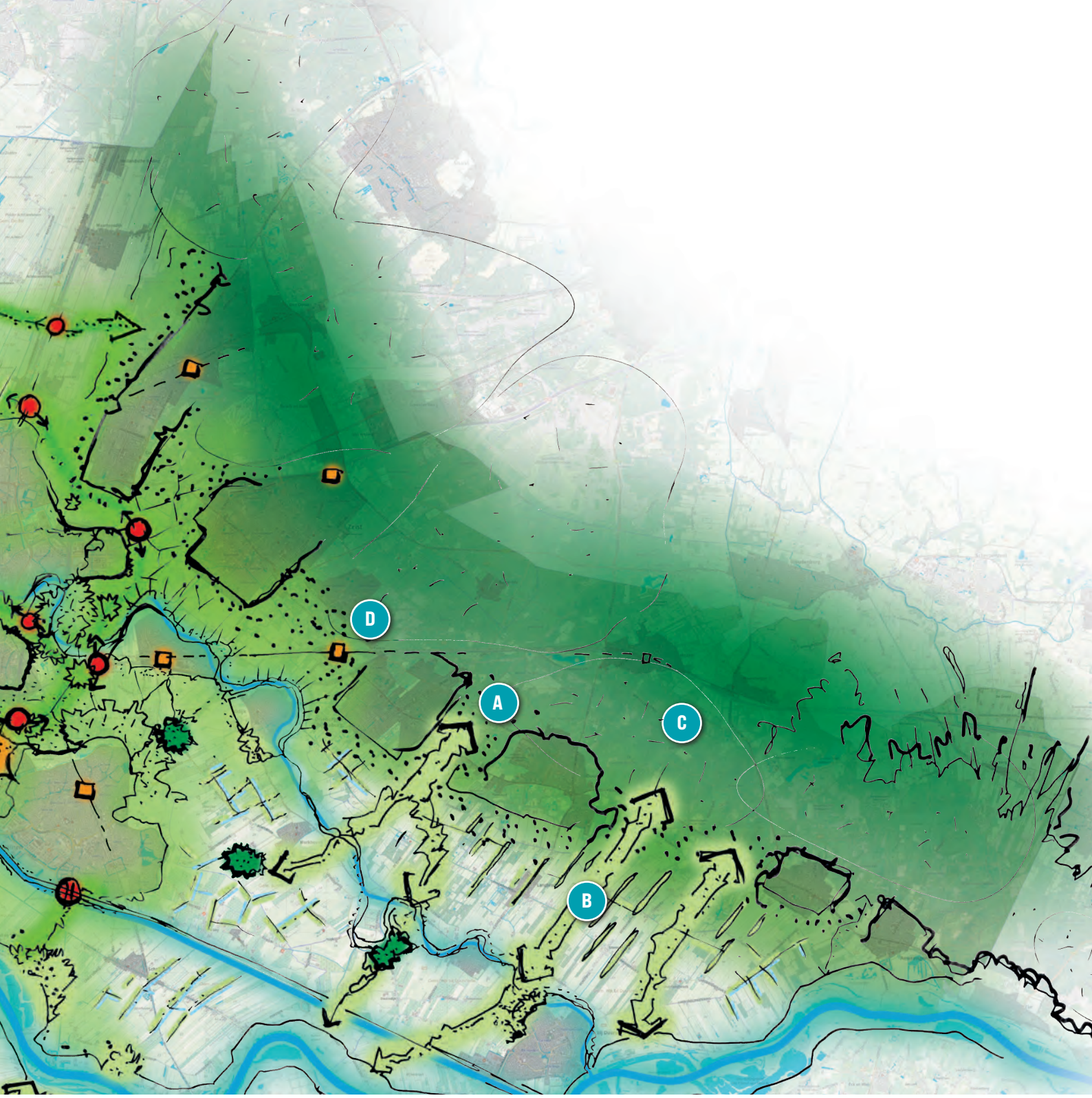

Focusgebieden

- Heuvelrug
- Langbroekerflank
- Kromme Rijn Linieflank
- Noorderparkflank

Legenda ruimtelijke opgaven

- Scheggen
- Ecologische verbindingen
- Recreatieve ecologische verbindingen
- Groenblauwe dooradering
- Nieuwe natuurkernen
- Nieuwe ducten (inclusief ecologische verbinding)
- Groene Regiopoorten
- Nieuwe recreatiegebieden

Ruimtelijke opgaven

A. NNTB groene zones vrijhouden tussen de kernen aan de flank / landgoederen Lustwarande.

B. Realiseren voor dit deel in de Heuvelrugflanken van de **3 groene verbindingen van Heuvelrug naar Lek** (Bos/hakhoutzones en langzaam-verkeerverbindingen) met inzet van het platform kleine landschapselementen en met oog op **10% dooradering**. Een kernopgave ligt in het Langbroekweteringgebied met kansen om regionale kwelsystemen te herstellen.

C. Nationaal Park: **Zonering van het recreatief gebruik**, de natuurgebieden en het watersysteem (uitvoeren Blauwe Agenda: o.a. herstel sprengbeken/beekdalen).

D. Nationaal Park: **bereikbaarheidsmaatregelen** met Invoeren 60 km/u op provinciale wegen, duidelijke entrees met (betaald) parkeerstrategie en recreatieve bereikbaarheid van Heuvelrug beter faciliteren door OV stations als 'groene poorten' te ontwikkelen: Bilthoven, Driebergen Zeist, Maarn.

7. Stedelijk gebied op de stroomruggen

Betrokken gemeenten: Utrecht, Nieuwegein, Vijfheerenlanden, Woerden, Breukelen, De Bilt, Zeist, Bunnik, Houten

Gebiedsgerichte aanpak in lijn met het IRP

Het stedelijke gebied heeft een grote verstedelijkingsopgave (125.000 woningen) voor de gehele regio en provincie. Gekozen is voor verdichting bij goed bereikbare knooppunten en diverse werklocaties. De energietransitie vraagt ruimte voor windmolens en zonnepanelen. Klimaatadaptatie zoals in het bouwconvenant is afgesproken is een grote opgave voor het stedelijke gebied.

Het IRP zet in op het gelijkwaardig en gelijktijdig meegroeien van groen, water, landschap en recreatie met oog op een klimaatbestendige, gezonde en natuurinclusieve leefomgeving. Er is momenteel al een tekort aan recreatieve ruimte en zwemwater voor de inwoners van het stedelijke middengebied.

De benodigde ruimte wordt zowel binnenstedelijk gezocht (bijvoorbeeld door parkeerplaatsen in de stad te transformeren naar groen, of groene singels te realiseren) als in de omgeving buiten de stadsgrenzen. Het groen verbindt de inwoners van voordeur, via parken en singels naar grotere landschappen. Deze groene stad-landverbindingen zijn de 'groene scheggen'. Ze zijn zowel groenblauwe bufferzones tussen woongebieden als verbindende landschappen, gevuld met tal van groenblauwe functies. Een scheggebied is kilometers groot en ontwikkelt zich in de loop van vele jaren.

Hoofdopgave in het centrale stedelijke gebied is zowel het realiseren van een robuuste groenblauwe structuur dóór het stedelijke gebied, als het ontwikkelen van de groene scheggen aan de randen. Via scheggen en groenblauwe verbindingen worden de kernen met het landschap verbonden, met extra ruimte voor natuur en voor mensen (recreatie) en met een mooie plek voor landbouw voor de consument en beleefbaarheid van waterlinie, limes en landgoederen. Landschap waar je doorheen kunt fietsen maar ook met plekken om iet leuks te beleven. Met voldoende water en groen voor schaduw en koelte.

Landschap

Dit gebied is het centrale verstedelijkte gebied van de U10, ontstaan op de stroomruggronden van Kromme Rijn, Oude Rijn en Vecht. Het bestaat niet alleen uit de stad Utrecht, maar ook uit de aangrenzende kernen met woon- en werkgebieden, snelwegen, spoorlijnen (draaischijf van Nederland) en kanalen zoals het Merwedekanaal en Amsterdam-Rijnkanaal. Het gebied is dooraderd met parken, singels en lanen. Veel inwoners recreëren in de directe woonomgeving dankzij ommetjes en bestaande routes.

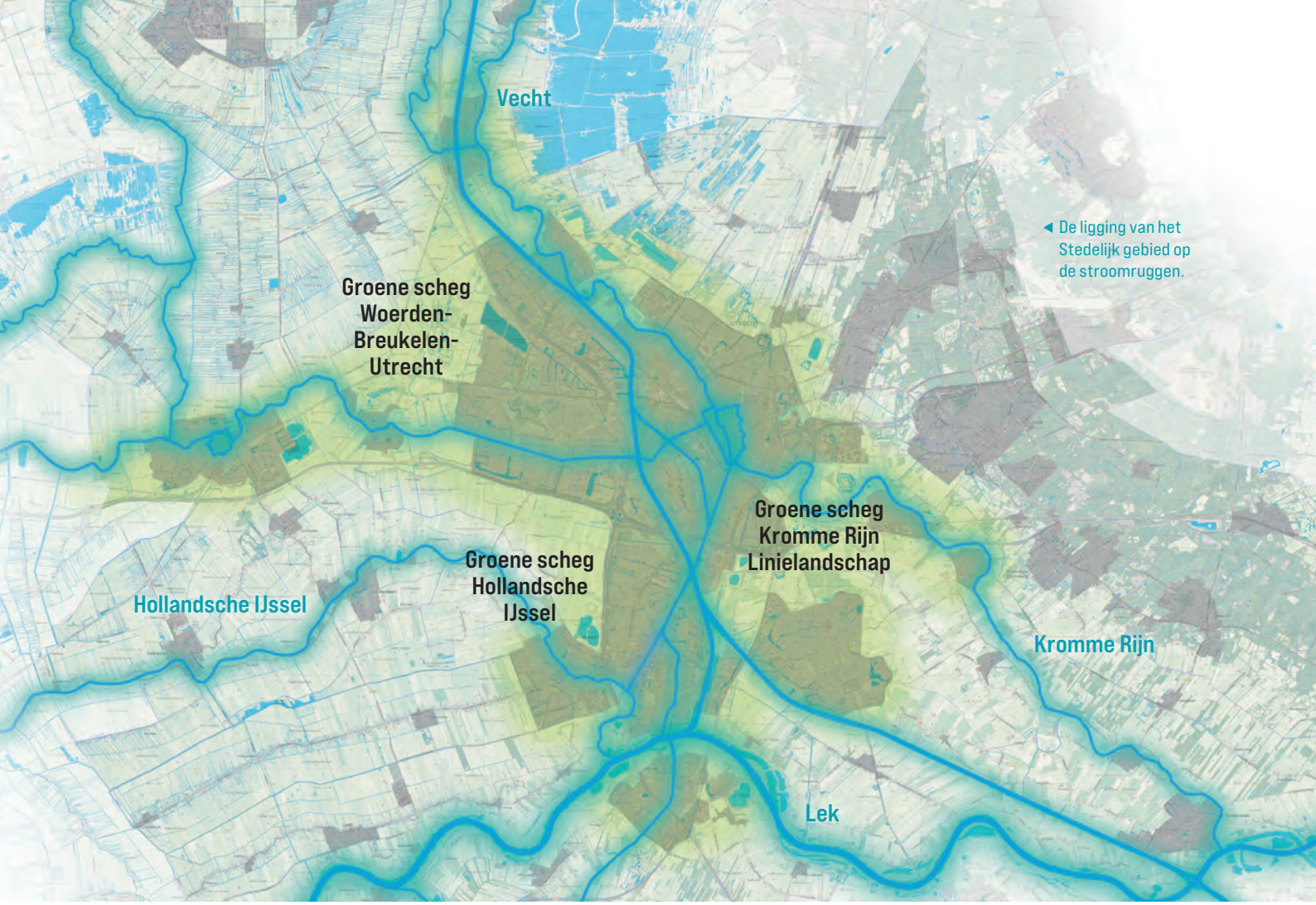

◀ De ligging van het Stedelijk gebied op de stroomruggen.

De groenblauwe opgaven in en om het stedelijke gebied worden gekoppeld aan de ontwikkeling van alle relevante Regiopoorten en Metropoolpoorten en de RES zoekgebieden voor energie, zoals voorgesteld in de gebiedsonderzoeken van U Ned (2022).

Inzet U10

De ontwikkeling van groen, water en landschap in en om het stedelijke gebied volgt het motto Groen Groeit Mee. De ontwikkeling van de groene scheggen en groenblauwe stad-landverbindingen vraagt om eigen groenblauwe proposities voor de woningbouwlocaties bij Regio en Metropoolpoorten.

In de voorbeeldprojecten van Groen Groeit Mee (Hollandsche IJssel Oost en Kromme Rijn Linielandschap) komen veel groenblauwe opgaven samen in de nabijheid van verstedelijkingslocaties. Deze voorbeeldprojecten zijn daarmee kansrijk om op korte termijn verder te brengen.

Acties

- **Proposities opstellen voor groen, water en landschap bij elk van de U10 Regiopoorten Woerden, Breukelen, Bunnik, Houten, Bilthoven, Zeist-Noord, Driebergen-Zeist, Vianen, en bij de Metropoolpoorten gekoppeld aan verstedelijkings- en infraopgaven.**
- **Groenblauwe raamwerk inbrengen in Ontwikkelperspectief voor de groene scheg Kromme Rijn Linielandschap.**
- **Uitwerken integrale gebiedsschets voor de groene scheg Hollandsche IJssel Oost-polder Rijnenburg-A12 zone.**
- **Maken gebiedsuitwerking groen en landschap voor groene scheg Woerden-Breukelen-Utrecht (Groot Haarzuilens) als vervolg op de landinrichting en met gebruikmaking van uitkomst visietraject Harmelen.**

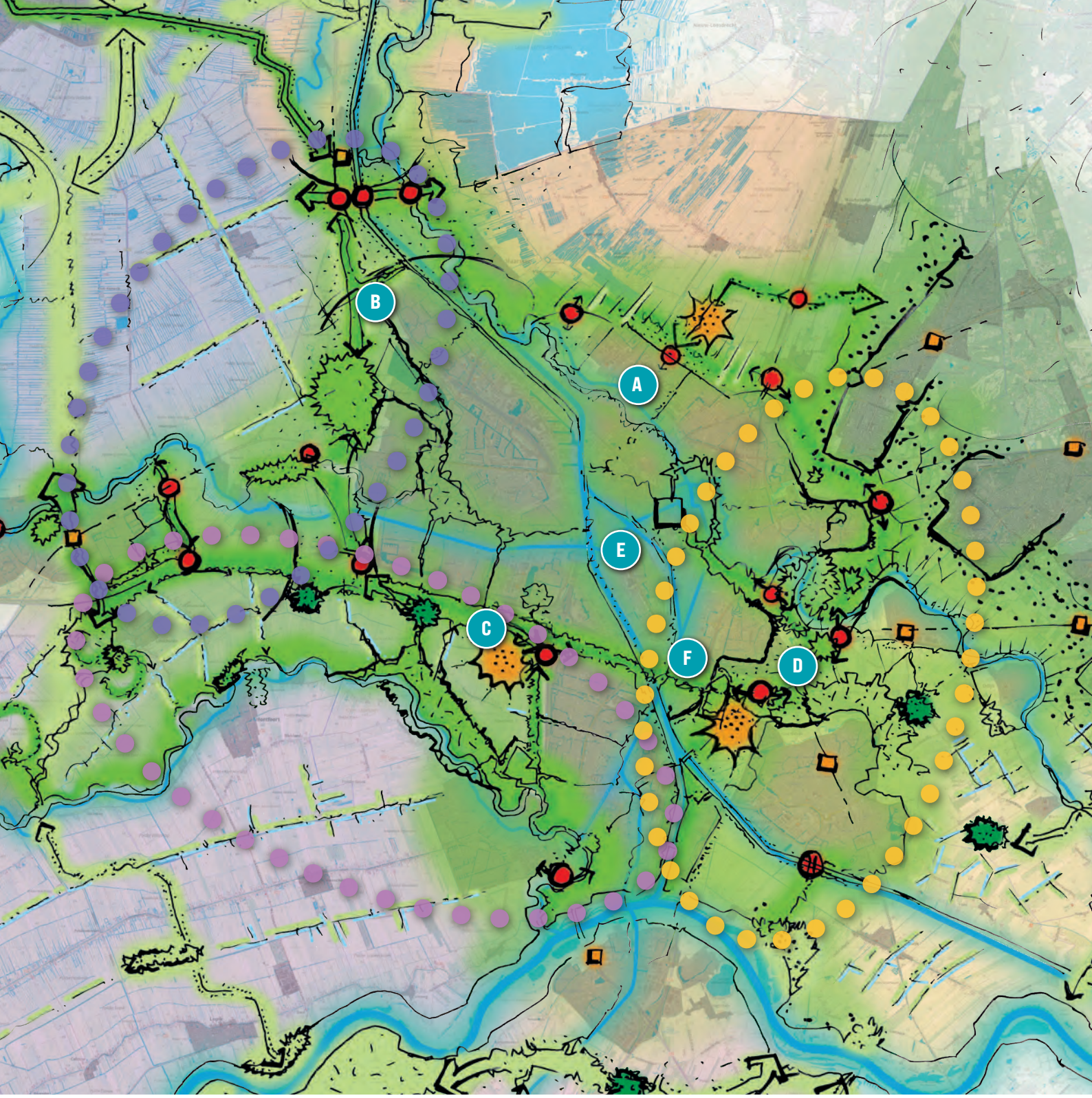

Focusgebieden

- Groene scheg Woerden-Breukelen-Utrecht
- Groene scheg Hollandsche IJssel Oost-polder Rijnenburg-A12 zone
- Groene scheg Kromme Rijn Linielandschap

Legenda ruimtelijke opgaven

- Scheggen
- Ecologische verbindingen
- Recreatieve ecologische verbindingen
- Groenblauwe dooradering
- Nieuwe natuurkernen
- Nieuwe ducten (inclusief ecologische verbinding)
- Groene Regiopoorten
- Nieuwe recreatiegebieden

Ruimtelijke opgaven

A. Realiseren **groene verbinding Zuilense Binnenpolder, recreatiegebied tussen Gagelbos en Noorderpark, via Ruigenhoek Noorderpark** en over A27 naar De Leyen: **incl. 2 fietsducten**.

B. Metropoolpoort Leidsche Rijn/Lage weide: (**Ontwikkelen groene scheg Woerden-Breukelen-Utrecht** (zie 'Utrechtse venen tussen Oude Rijn en Vecht').

C. Metropoolpoort Merwede-A12 zone: **Ontwikkelen groene zone met langzaamverkeersverbindingen** van Maarssenbroek – via Haarzuilens – Harmelerwaard – Rijnenburg - Galecopperzoom – naar A12-Merwedezone – 'het nieuwe Maximapark', Zie 'Tussen Oude Rijn en Lek'): **incl. 4 fietsducten**.

D. Ontwikkelen van de **groene scheg van het Kromme Rijn Linielandschap** inclusief het realiseren **1-2 miljoen m3 waterberging** ten oosten van Utrecht (bijv. Noordelijke plas Laagraven). De groenblauwe opgave is hier tenminste gekoppeld aan de verstedelijking rond Metropoolpoort Merwede-A12 zone en op termijn Lunetten-Koningsweg/USP en aan de Regiopoorten Houten, Bunnik en Driebergen Zeist. Het Kromme Rijn Linielandschap is een verder te ontwikkelen landschap ten oosten van Utrecht en Nieuwegein en ten westen van de Utrechtse Heuvelrug. Het doel is extra ruimte voor recreatie en natuur, gedragen door de cultuurhistorie van het gebied waaronder de landbouw. De opgave bestaat onder andere uit:
- Landbouw (pilot duurzame landbouw, stadslandbouw, heerenboeren), natuur en recreatie in het **tussengebied Bunnik-Houte**n (Houtense Rijn/uitbreiden bos Nieuw Wulven)
- Ontwikkeling van natuur, landbouw en recreatie in de **Kromme Rijn Corridor**, de landschappelijke zone direct rondom de Kromme Rijn.
- Recreatief ontwikkelen van gebied Laagraven (en Noordelijke plas) met de bijbehorende recreatieve en natuurlijke groene verbindingen tot een **landschapspark** van A12-zone via Polder Laagraven, Fort 't Hemeltje, Castellum Fectio en Fort Vechten tot en met Amelisweerd-USP gebied.
- Voor het verbeteren van wandel -en fietsverbindingen in het gebied is de aanleg van tenminste **4 hiervoor benodigde fietsducten** nodig, de over-onderdoorgangen van snelwegen en spoorlijnen.

E. Realiseren **groene doorfietsroutes** via o.a. kanalen en sluizen en langs groene klimaatruimte in de stad.

Door nu als U10 met de gebiedspartijen te starten met realisatie van het gewenste groenblauwe raamwerk, maken we ruimte voor stedelijke ontwikkeling met kwaliteit. Groen groeit mee en de regio groeit mee met groen.

BVR